

Activiteitenoverzicht 2008



**SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER**



Activiteitenoverzicht 2008



Inhoud

- 6** De OVAM in het Vlaamse milieulandschap
- 7** Organisatiestructuur 2009
- 8** De OVAM ziet zichzelf dienstgericht en kwaliteitsvol evolueren
- 13** Financiële gegevens
- 16** Klachtenmanagement
- 18** Afvalbeheer
- 48** Bodembeheer

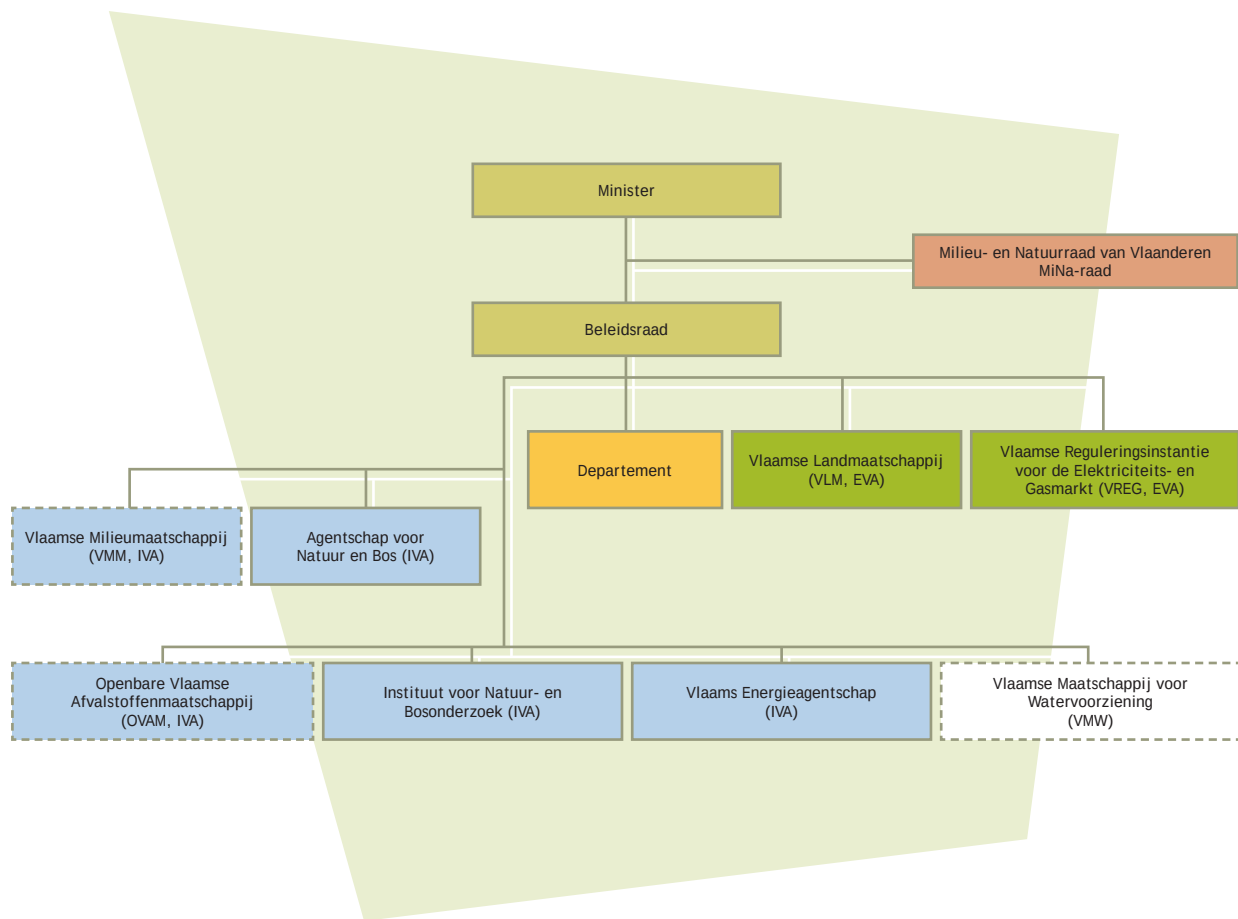


“De OVAM spant zich in voor een efficiënt afval- en bodembeleid in Vlaanderen. Steeds met aandacht voor duurzaam beheer van afval, bodem en materialen. Zo belasten we het milieu zo min mogelijk. En maken we samen morgen mooier!”

Henny De Baets
Administrateur-generaal

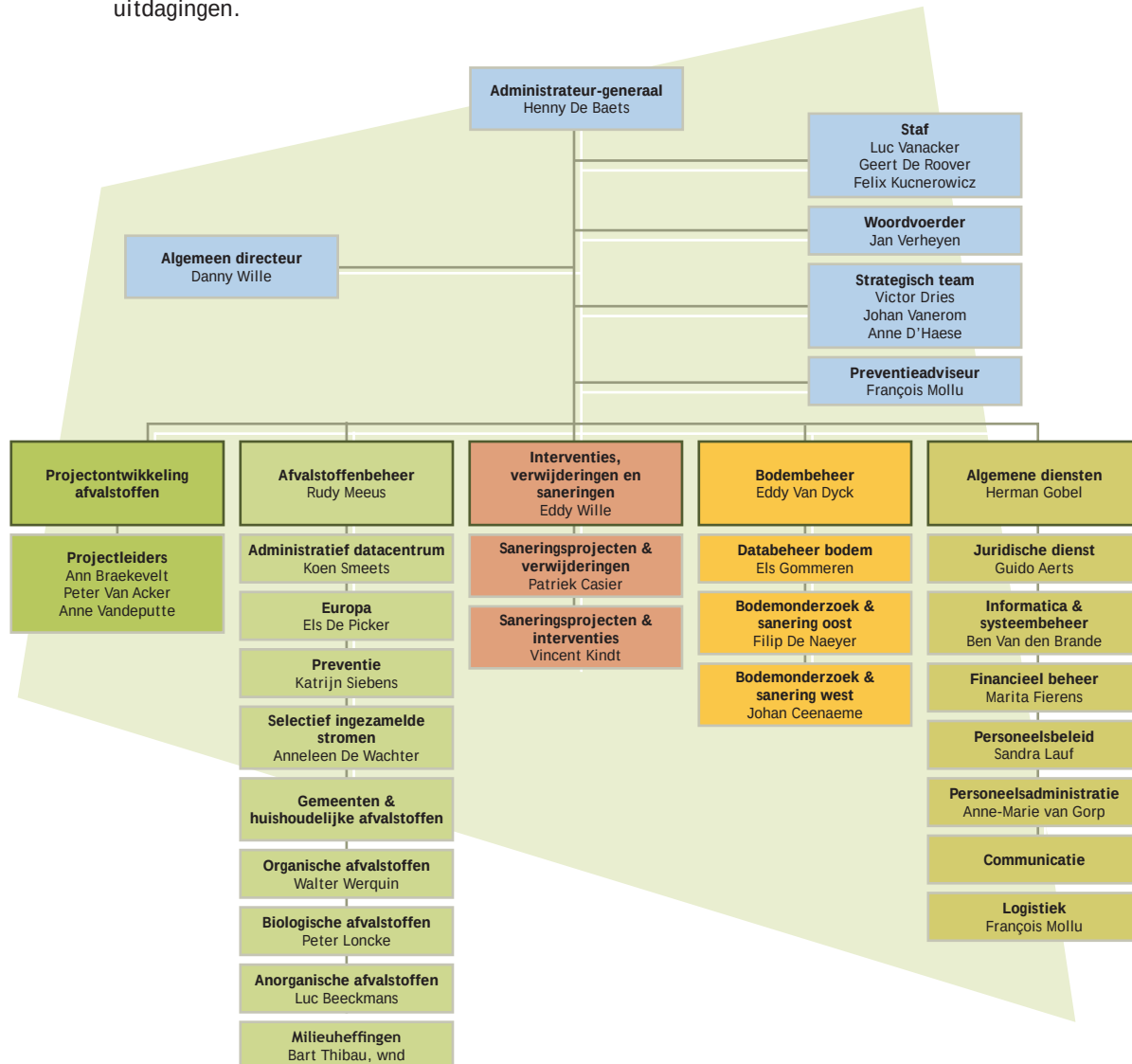
De OVAM in het vlaamse milieulandschap

Het Vlaamse Gewest is verantwoordelijk voor het leefmilieu. Het is de Vlaamse minister van Leefmilieu die het beleid voert, terwijl de Vlaamse Regering de eindbeslissingen neemt en het Vlaams Parlement ze controleert. Aan het beleid gaat heel wat voorbereidend werk vooraf en natuurlijk is ook de uitvoering van dit beleid een hele opgave. De minister kan hiervoor rekenen op een administratie en een aantal instellingen waaronder de OVAM, een IVA of intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid. De OVAM opereert binnen volgende structuur.



Organisatiestructuur 2009

Om krachtdadig te kunnen optreden heeft de OVAM een doordachte structuur op poten gezet die in staat is het hoofd te bieden aan de toekomstige uitdagingen.



De OVAM ziet zichzelf dienstgericht en kwaliteitsvol evolueren

De OVAM is een dynamische overheidsorganisatie. Een organisatie die veel belang hecht aan kwaliteit, efficiëntie en een vlotte dienstverlening.

De OVAM behaalde in 2008 **14 kwaliteitslabels** voor haar formulieren en gaf op die manier ondersteuning aan de uitbouw van de centrale formulierenwebsite. Om het kwaliteitslabel te bekomen, past de OVAM systematisch alle formulieren aan zoals beschreven in de richtlijn. Bovendien biedt de OVAM – in het kader van een optimale dienstverlening – deze formulieren ook aan in diverse formaten en zijn ze te downloaden via de website. Die website houdt overigens rekening met blinden en slechtzienden. Momenteel loopt immers de screening voor het verkrijgen van het **AnySurfer-label**.

De OVAM is ook begonnen aan de vermindering van de administratieve lasten. In 2008 werden de administratieve verplichtingen die de lokale besturen hebben inzake bodem- en afvalstoffenreglementering, geïnventariseerd. In 2009 zal de OVAM deze meten en reductiedoelstellingen bepalen.

Om de efficiëntie van de interne werking en de dienstverlening te verhogen, heeft de OVAM in 2008 verschillende maatregelen getroffen. Zo werd de werking van het centrale archief geoptimaliseerd, werd het Document Management Systeem (**DMS**) verder uitgebouwd en gekoppeld aan de OVAM-processen.

De OVAM heeft zich ingeschreven in het overkoepelend initiatief om '**public e-procurement**' uit te bouwen en werkt hier actief aan mee. Het is de bedoeling om op termijn alle bestekken via elektronische weg aan te bieden en bij uitbreiding ook het indienen van offertes, het versturen van gunningbeslissingen, facturatie, ... In de '**national tender award**' eindigde de OVAM in 2008 als derde. De wedstrijd was een organisatie van EBP, die overheden ondersteunt bij uitbestedingen. De jury loofde de OVAM voor de afdelingsoverschrijdende strategie die ze volgt bij

uitbestedingen. Een strategie die gebaseerd is op standaardisering van documenten, uitwerking van een planning, systematische opslag in het DMS en organisatie van interne opleidingen.

Milieu ligt de OVAM na aan het hart. Daarom wil ze het goede voorbeeld blijven geven en zelfs verder gaan dan het louter naleven van de milieuwetgeving. De OVAM werkt aan een continue verbetering van de milieuprestaties. In 2008 behaalde ze als één van de eerste overheidsorganisaties een 'energieprestatiecertificaat', geldig voor tien jaar. Het milieuaspect kreeg ook de boventoon bij de overschakeling naar een nieuwe huisstijl. Waar mogelijk is overgeschakeld op het gebruik van 100% gerecycleerd papier.

De directie van de OVAM schoof een aantal gemeenschappelijke organisatiewaarden en cultuurelementen naar voren, cruciaal voor het realiseren van de OVAM-doelstellingen. Ze legde de klemtoon op kwaliteit, efficiëntie en effectiviteit van de vele interne processen. Er werden actieplannen opgezet rond thema's zoals:

- rollen en verantwoordelijkheden
- opvolgingssystemen
- procesoptimalisatie
- operationele planning
- competentieontwikkeling

De OVAM-personeelsleden kregen een **dilemmatraining** integriteit met toelichting van de geldende voorschriften. Ze kregen technieken aangeleerd en werden aangemoedigd om problemen of dilemma's met de collega's open te bespreken om tot de meest integrale oplossing te komen. Door deel te nemen aan de tweejaarlijkse **personeelspeiling** greep driekwart van het personeel in 2008 de kans om zijn of haar mening te ventileren over alle aspecten van het werk. De bevraging toont duidelijk aan wat er leeft bij de OVAM, wat goed is en wat beter kan. In 2009 zal de OVAM gericht een aantal verbeteringen aanbrengen.

Optima – opgestart in 2007 met als eerste actie het in kaart brengen van alle processen en procedures binnen de OVAM – is in 2008 voortgezet. Het is omgevormd tot een instrument dat de organisatie nog beter beheersbaar moet maken. De inventarisering alleen al heeft geleid tot een grondige herdenking en vereenvoudiging van een aantal elementen. Het is de basis geworden voor de opmaak van het personeelsplan. En door het risicobeheer op procesniveau in te voeren, is – in het belang van de burger – permanente verbetering van die processen en hun resultaten mogelijk.

Begin 2008 is een ontwerp van personeelsplan uit Optima gevloeid, dat na overleg met de vakorganisaties tot het **personeelsplan 2008-2010** is uitgegroeid. De OVAM koos voor een budget-neutraal plan, m.a.w. realiseerbaar binnen het beschikbare budget. De directie van de OVAM bereikte ook een vergelijk over de invoering van 9 inhoudelijke loopbanen – de zogenaamde expertenloopbanen – in de verschillende niveaus. Hiertoe was een aanpassing van het personeelsplan nodig. De OVAM wil in haar loopbaanbeleid het personeel aanzetten tot voortdurende verbetering en verwerving van expertise.

Zoals bepaald in het kaderdecreet ‘Bestuurlijk beleid’ werd het plan van aanpak **‘Interne Controle / Organisatiebeheersing 2008-2010’** goedgekeurd. De OVAM benadert de uitbouw van een dergelijk intern controle- en beheersingssysteem vanuit drie niveaus:

1

strategisch niveau: bij de opmaak van een nieuw strategisch plan zal de OVAM een risicoanalyse uitvoeren bij de vertaling van de toekomstvisie naar concrete doelstellingen, projecten en acties;

2

organisatorisch niveau: jaarlijks zal de OVAM zichzelf evalueren aan de hand van de leidraad interne controle/organisatiebeheersing. In 2008 heeft IAVA een tweede vervolgaudit organisatiebeheersing uitgevoerd. Hierin ging IAVA (Interne Audit van de Vlaamse Administratie) na in welke mate de OVAM werk heeft gemaakt van de bevindingen uit de doorlichting van 2006, met het oog op de verdere uitbouw van het sturings- en beheersingsinstrumentarium. Uit de vervolgaudit van 2008 blijkt dat de OVAM vooruitgang boekt op integriteit, belangenhebbenmanagement, monitoring, informatie en communicatie;

procesmatig niveau: de OVAM selecteerde in 2008 een aantal processen waarvoor ze een risicocontrole-matrix nuttig achtte. In deze matrix somt de OVAM de mogelijke risico's op, plaatst die tegenover de kans dat het risico zich voordoet en schat ze de impact ervan in. Bovendien geeft de OVAM een opsomming van de bestaande beheersmaatregelen en stelt ze nieuwe maatregelen voor. In 2009 zal de OVAM op basis van al deze gegevens bijkomende beheersmaatregelen kiezen en implementeren.

Naast alle eerder vermelde initiatieven heeft de OVAM in 2008 ook een doorlichting uitgevoerd met betrekking tot de **optimalisering van de dienst informatica en systeembeheer**. De focus van het onderzoek was heel breed: ICT-strategie, governance, architectuur, applicaties, infrastructuur, organisatie en middelen ICT. Tijdens 2009 zal de OVAM de aanbevelingen uitvoeren.

De OVAM en IAVA hebben samen een workshop georganiseerd voor de entiteiten van het beleidsdomein LNE bij de OVAM. Die workshop verliep onder het thema: risicoanalyse en risico-respons op procesniveau.

De OVAM is in 2008 begonnen met de voorbereidingen voor de opmaak van het **Strategisch Plan 2010-2015**. Een eerste stap hierin was een diepgaande omgevingsanalyse. De sterke en zwakke punten van het afval- en bodembeleid en van de OVAM als organisatie werden in kaart gebracht. Ook op de uitdagingen en de valkuilen werd uitgebreid ingegaan. Hiervoor werden meer dan 100 OVAM-medewerkers en zo'n 90 externe actoren geïnterviewd.

De OVAM hield ook een **klantentevredenheidsonderzoek**. Zo'n drieduizend klanten kregen de gelegenheid om zich uit te spreken over de dienstverlening van de OVAM. Van de gelegenheid maakte de OVAM gebruik om te polsen naar de bekendheid van een aantal communicatie-instrumenten en het algemene imago.

Tenslotte tonen twee internationale omgevingsanalyses aan dat het afval-, materialen- en bodembeleid in Vlaanderen zich in een koppositie bevindt. De studies leveren de OVAM bovendien ook nog enkele interessante ideeën op uit andere landen.

Op 11 september zijn al deze resultaten voorgesteld aan de betrokkenen. Zij kregen via werkgroepen de mogelijkheid om zich uit te spreken over de belangrijkste uitdagingen en toekomstplannen voor de OVAM. Al deze informatie is verwerkt, besproken en omgebogen tot een nieuw strategisch kader. De toekomstvisie die hieruit voortvloeide, luidt: 'duurzaam omgaan met schaarse middelen in functie van maatschappelijke behoeften'. In 2009 zal de OVAM dit verder vertalen in strategische en operationele doelstellingen, projecten en acties.

Met de opmaak van dit strategisch plan is ook voldoende informatie beschikbaar dat kan helpen bij het opstellen van het MINA-plan 4. Vanaf 2011 zal dit plan de lijnen uitzetten voor het milieubeleid in Vlaanderen. Het moet uiteraard afgestemd zijn op het volgende regeerakkoord en de beleidsnota.

Personeelsleden

	TOTAAL	Geslacht		Leeftijdscategorieën				Kwalificatie (niveau)				Statuut	
		Man	Vrouw	<=34 j	35-44 j	45-54 j	>=55 j	A	B	C	D	Statutair (incl. stagiairs)	Contractueel
Personeelsaantal op 31/12/2008 (in personen)	393	157	236	160	122	84	27	206	72	85	30	224	169
Personeelscapaciteit op 31/12/2008 (in bruto VTE)	336,0	138,0	198,0	141,9	103,4	70,1	20,7	173,7	64,3	73,5	24,5	192,1	144,0

Financiële gegevens

De middelen waarover de OVAM kan beschikken zijn hoofdzakelijk afkomstig van:

- de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse overheid: werkings- en investeringsdotatie;
- het MINA-fonds: voorwaardelijke dotaties en rechtstreekse middelen;
- het financieringsfonds voor de schuldafbouw en eenmalige investeringsuitgaven (FFEU);
- inkomsten uit de activiteiten van de OVAM zelf;
- terugvorderingen in het raam van ambtshalve tussenkomsten.

Hierna vindt u een overzicht van de inkomsten en uitgaven van de OVAM begroting 2008.

Uitvoeringsrekening OVAM begroting 2008 *(ordonnancerings in euro)*

Ontvangsten

Overgedragen saldo vorige begrotingsjaren	4.095.526,93
Eigen inkomsten (voornamelijk bodemattesten en kennisgevingsdossiers)	7.500.157,72
Inkomensoverdrachten van bedrijven (bijvoorbeeld UMICORE en ambtshalve terugvorderingen)	15.271.459,88
Inkomensoverdrachten van E.G. Instellingen en Lidstaten (voornamelijk BENEKEMPEN project)	597.734,43
Inkomensoverdrachten binnen de sector overheid (voornamelijk werkingsdotatie en MINA-dotaties)	26.946.465,23
Kapitaaloverdrachten binnen de sector overheid (investeringsdotatie en MINA-dotaties)	21.116.807,66
Verkopen materieel vaste activa	7.372,00
Opname uit Bodembeschermingsfonds	34.587.985,64
Totaal	110.123.509,49

Uitgaven

Over te dragen saldo	4.013.137,35
Lonen en sociale lasten	19.316.279,57
Algemene werkingskosten (huisvestingskosten, kantoorkosten, reiskosten,...)	3.026.028,57
Huur gebouwen	1.475.855,24
Operationele leasing voertuigen	99.143,18
Indirecte belastingen	200.391,92
Specifieke aankopen (voornamelijk kosten geschillen en expertisekosten)	1.536.074,77
Studies en onderzoeken (afval en bodem)	2.820.367,02
Communicatie	1.269.589,42
Werkingskosten saneringen en attesteringen	3.664.527,16
Verwijderingen en bodemonderzoeken in het kader van de samenwerkingsovereenkomst	8.399,14
Werkingsbijdragen inzameling en afzet (toelage VLACO en IVC)	1.061.375,82
Schadevergoedingen	21.184,68
Annulaties terugvorderingen ambtshalve uitgaven	12.560.285,33
Bijdrage aan de sociale dienst	22.647,04
Verwijderingen en saneringen	21.986.716,58
Installaties, machines en uitrusting	21.081,02
Kantoormachines en -meubilair	51.920,60
Hardware	264.990,60
Software	1.986.799,07
Spijzing van het Bodembeschermingsfonds	34.716.715,41
Totaal	110.123.509,49

De OVAM kan ook beschikken over middelen rechtstreeks uit het MINA-fonds en het FFEU, naast de eigen middelen uit de begroting. De OVAM ontving in het kader van het FFEU programma 2008 10 miljoen euro voor saneringen. Een overzicht van de aangewende middelen uit het MINA-fonds begroting 2008, vindt u hieronder.

Uitvoeringsrekening MINA-fonds – deel OVAM (in euro)

Omschrijving	Vastleggingen	Ordonnanceringen
Overdracht financiële fondsen bodemsanering - VLABOTEX	234.887,00	234.887,00
Subsidies dierlijk afval	9.561.115,00	9.468.844,04
PRESTI 5 programma	0,00	331.593,64
Subsidies aan erkende kringloopcentra	936.000,00	936.000,00
Inkomensoverdrachten aan provincies, provinciebedrijven, gemeenten, gemeentebedrijven en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden ter ondersteuning van preventie (compostvaten, informatiestands, demoplaatsen compostmeesters,...) en selectieve inzameling	482.130,00	126.520,00
Investeringsubsidies aan provincies, provinciebedrijven, gemeenten, gemeentebedrijven en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden ter ondersteuning van preventie, selectieve inzameling (containerparken, ondergrondse containers, diftarsystemen,...) en van het bouwen van installaties (groen- en GFT-compostering, sortering grofvuil,...)	9.857.630,40	3.833.965,33

Klachtenmanagement

De OVAM vindt het belangrijk dat u voor een klacht altijd terecht kan bij uw dossierhouder. Maar zo nodig kan u contact nemen met de klachtenmanager:

Klachtenmanager OVAM
Stationsstraat 110
B-2800 Mechelen
Tel 015-284 284 / Fax 015-284 279
e-mail: klachten@ovam.be

Procedure

Een klacht indienen bij de klachtenmanager is eenvoudig.
Het kan per gewone brief (niet aangetekend), per mail, per fax of telefonisch.

Welke gegevens dient u te vermelden?

- uw naam, adres en telefoonnummer;
- wanneer u telefonisch te bereiken bent;
- een omschrijving van de feiten van de klacht en het tijdstip waarop deze hebben plaatsgevonden;
- de reden waarom u daarover klaagt;
- de reactie of het antwoord op deze klacht door de bevoegde afdeling of dossierbehandelaar.

De klachtenmanager stuurt u binnen de 10 dagen een ontvangstmelding. Het onderzoek duurt maximaal 45 dagen, afhankelijk van de moeilijkheidsgraad van de klacht. U ontvangt een antwoord binnen deze termijn. Wanneer u bij

de klachtenmanager een klacht indient, start deze een onafhankelijk onderzoek. Er wordt niet alleen gezocht naar een individuele oplossing voor uw probleem; door uw klacht draagt u ook bij tot een betere dienstverlening.

In de loop van 2008 ontving de klachtenmanager 82 klachten. Slechts 16 hiervan werden deels of volledig gegrond verklaard. Het grootste deel van de klachten beantwoordt niet aan de strikte definitie zoals bepaald in het klachtendecreet. Vaak gaat het om vragen naar informatie of om concrete vragen naar de stand van zaken in een dossier. De klachtenmanager heeft alle vragen opgevolgd en gemiddeld binnen de tien dagen beantwoord. U kan de klachtenrapportage 2008 raadplegen op de website van de OVAM (www.ovam.be) door te surfen naar de pagina van de klachtenmanager.





Afvalbeheer



Afvalstoffenbeheer verlegt klemtoon naar materialenbeleid

Het is al vaker gezegd: ons afvalbeleid heeft succes. Preventie en eco-efficiëntie zorgen voor minder afval bij gezinnen en bedrijven. Scheiding aan de bron en selectieve inzameling leveren goed recycleerbare materialen op. Secundaire grondstoffen en gerecycleerde producten vinden makkelijker afzet, afvalverbranding verloopt meer en meer performant en het storten van afval blijft verminderen.

Daarmee raakt de kern van het probleem niet opgelost. We blijven nog altijd tegen een ijltijmplooi materialen en energie verspillen om een manier van leven in stand te houden die een te zware claim legt op onze planeet. Dé oplossing hiertoe is duurzaam produceren en consumeren, meteen de kern van het nieuwe afvalstoffenbeleid dat daarmee verruimt tot materialenbeleid. De OVAM investeert al jaren in die verruiming. Eén van de concrete stappen naar deze omslag bestaat uit het sluiten van materialenkringlopen. Dit is het opnieuw inzetten van afgedankte producten ter vervanging van primaire grondstoffen, kortom de oude kringloopgedachte die opnieuw furore maakt als 'cradle to cradle' (C2C). Tegelijk willen we de emissies aan materialen en energie die uit de materialenkringlopen weglekken beperken, én de totale hoeveelheid materialen in de productie en consumptie verminderen. Milieuverantwoorde consumptie krijgt daarmee ook een prominente plaats in onze doelstellingen.

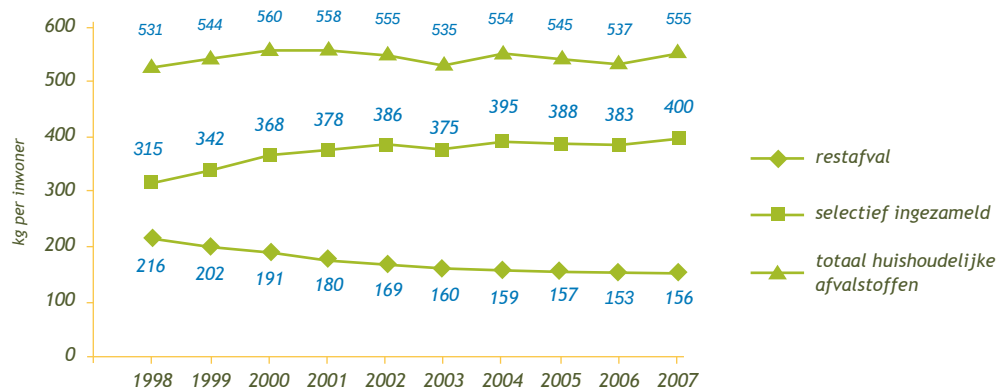
Wij leggen de focus op materialen. Maar ook dan treden we buiten het actieterrain van de OVAM en is samenwerking met andere overheden fundamenteel. Horizontale en verticale samenwerking tussen beleidsdomeinen en -niveaus is meer dan ooit aan de orde. Zo volgde de OVAM in 2008 intensief de uitwerking van het ontwerp Federaal Plan Producten 2009-2013, een eerste aanzet voor een geïntegreerd productbeleid in België. Duurzaam productbeleid is ook een Europese aangelegenheid. In de zomer van 2008 stelde de Europese Commissie een Actieplan Duurzame Productie en Consumptie voor. Het wil de milieuprestatie van producten verbeteren via ecodesign en de vraag naar 'groene' producten aanzwengelen door verbeterde etikettering en duurzame overheidsaankopen. De OVAM was hierbij actief betrokken.

Eind 2008 kreeg de economische crisis ook vat op ons domein. We merkten een sterke vermindering van de hoeveelheid bedrijfsafvalstoffen. De afzet van gerecycleerde materialen zakte ineen. De OVAM sloot de stortplaatsen voor brandbare afvalstoffen vergelijkbaar met huishoudelijk afval, tegelijk steeg de druk om de export van afvalstoffen toe te staan naar Nederlandse en Duitse verbrandingsinstallaties. Ongetwijfeld krijgt de Vlaamse afvalsector het nog moeilijk. Het is dan ook onze uitdaging om in die omstandigheden de omslag naar een materialenbeheer verder vorm te geven.

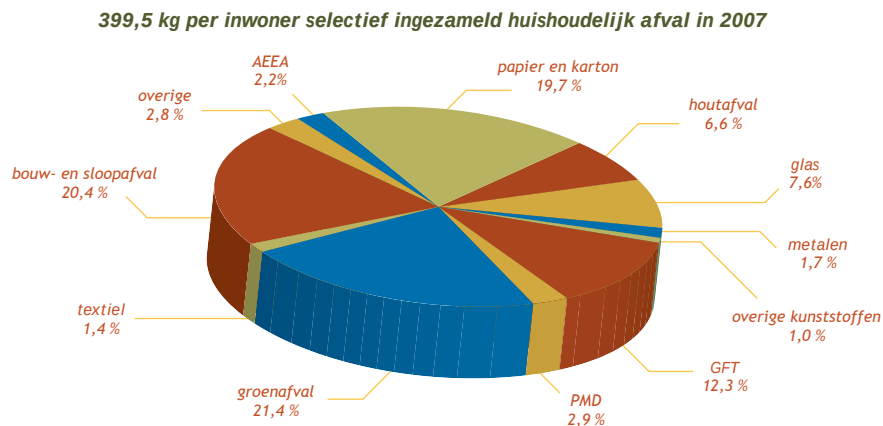
Burgers en bedrijven recycleren beter

De Vlaming heeft in 2007 nog beter gescoord op het vlak van selectieve inzameling, 72%. Wel werd er bijna 19 kg huishoudelijk afval per inwoner meer ingezameld dan in 2006. De hoeveelheid restafval voor eindverwerking stagneert op 156 kg per inwoner, hoofdzakelijk te wijten aan de vertraging in de invoering van het diftarsysteem. 174 gemeenten halen intussen de langetermijndoelstelling van 150 kg restafval per inwoner per jaar. Het blijft dus zaak om deze groep uit te breiden.

In 2007 zamelde de **kringloopsector** 45.597 ton aan goederen in, oftewel zo'n 7,11 kg/inwoner. Bijna de helft van deze goederen – meubelen, huisraad, boeken, kleding, ... – vond via de kringloopwinkels een nieuwe eigenaar. Daarmee zijn de 32 door de OVAM erkende kringloopcentra met 10 procent gegroeid. De centra zijn ook één van de belangrijkste sectoren in de sociale economie. Zo'n 2.911 in hoofdzaak laaggeschoolden en voorheen langdurig werklozen waren er in 2007 actief, samen goed voor 2.267 voltijdse banen. Alle, door de OVAM erkende centra, ontvingen samen 934.000 euro aan subsidies van de OVAM in 2008.



Figuur 1. Evolutie van de totale hoeveelheid huishoudelijke afvalstoffen, de selectief ingezamelde hoeveelheid en het restafval uitgedrukt in kilogram per inwoner voor de periode 1997-2007 in Vlaanderen.

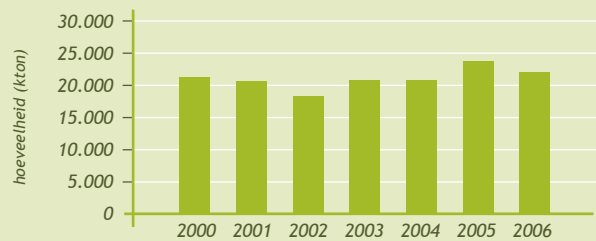


Figuur 2. Procentuele verdeling van de selectief ingezamelde hoeveelheid huishoudelijke afvalstoffen in Vlaanderen in 2007. 'Overige' verwijst naar autobanden, vlakglas, luiers, geneesmiddelen, dierlijk afval, klein gevaarlijk afval en herbruikbaar afval ingezameld door kringloopcentra. AEEA = afgedankte elektrische en elektronische apparatuur.

Voor het eerst in jaren daalde de hoeveelheid **primair bedrijfsafval** in Vlaanderen (9%). Dit is in hoofdzaak te danken aan de scherpe daling van het volume bouw- en sloopafval. De hoeveelheid secundair afval (afval geproduceerd door de afvalverwerkende industrie) steeg met 35%. Dit wil echter niet zeggen dat er meer afval geproduceerd werd, maar door het langer worden van de verwerkingsketen om te recyclen, wordt dergelijk afval immers meermaals gemeld, namelijk bij elke verwerkingsstap.

Verwerkingwijze van primair bedrijfsafval in 2006

Totaal	100%	21.824 kton
Conditioneren	63%	13.780 kton
Recycleren	16%	3.447 kton
Secundaire grondstof	13%	2.900 kton
Verbranden	4%	922 kton
Storten	4%	776 kton

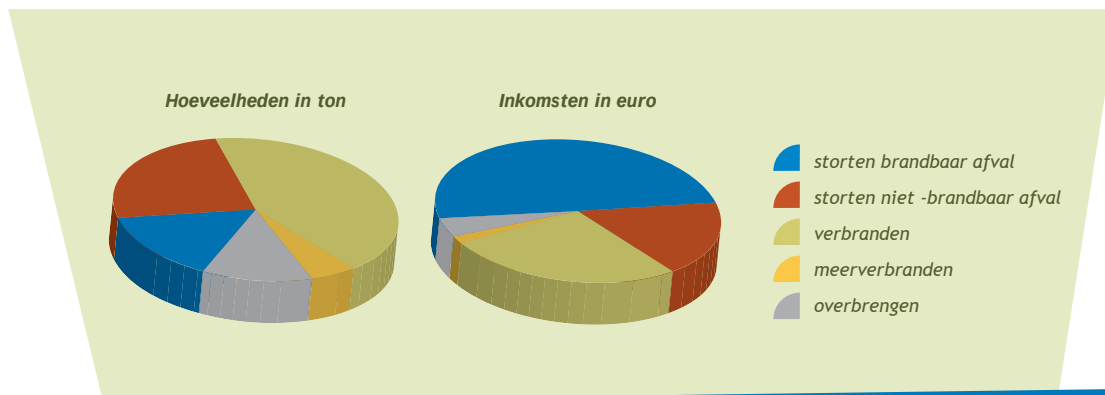


Figuur 3: Productie primair bedrijfsafval (2000-2006)

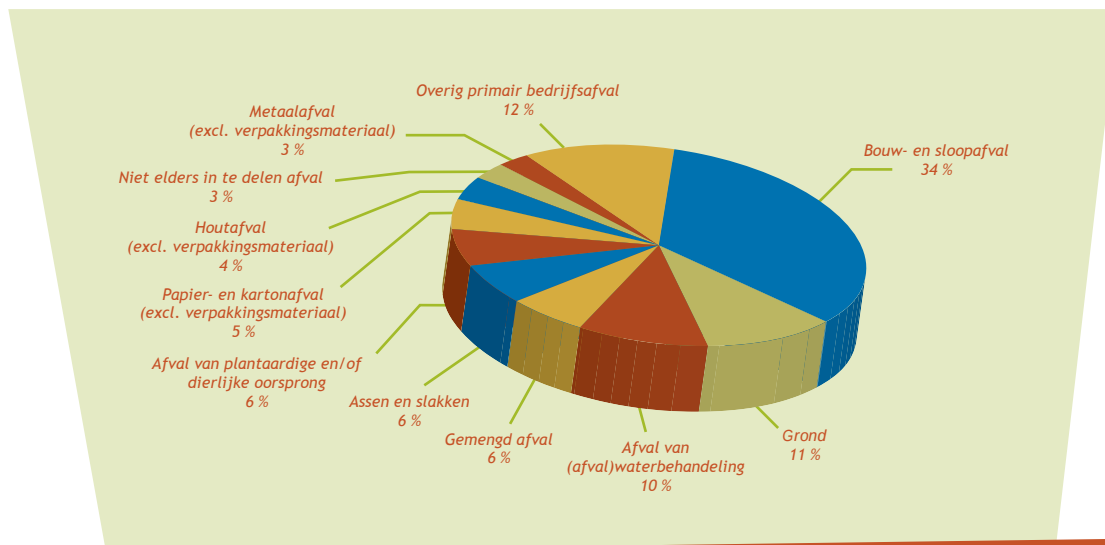
Uit de cijfers blijkt dat het sturend effect van de verhoogde **heffing** voor het storten van brandbaar afval zich in 2008 voortzet. Er werd 147.831 ton minder brandbaar afval gestort in 2008 vergeleken met 2007. De hoeveelheid verbrand afval is in 2008 minder gestegen dan verwacht werd op basis van de bijkomende capaciteit. Dat is deels te verklaren door een verminderde verbrandingscapaciteit in het tweede en derde kwartaal, maar vooral door een kleiner aanbod vanaf het vierde kwartaal. In vergelijking met 2007 werd in 2008 zo'n 45.953 ton meer afval verbrand.

Overzicht van de verwerkte hoeveelheden afvalstoffen en de geïnde heffingen in 2008.

	<i>Hoeveelheden in ton</i>	<i>Inkomsten in euro</i>
Storten brandbaar afval	626.661	20.795.173
Storten niet brandbaar afval	1.047.046	7.346.959
Verbranden	1.798.881	11.123.014
Meeverbranden	236.841	625.528
Overbrengen	523.432	1.727.310



Figuur 5: Overzicht van de verwerkte hoeveelheden afvalstoffen en de geïnde heffingen in 2008.



Figuur 4: Procentuele verdeling van de geproduceerde hoeveelheid bedrijfsafvalstoffen in Vlaanderen in 2006.

Meer oog voor preventie

Het **Eco-efficiëntiescanprogramma** loopt op zijn eind. Vanaf oktober 2008 tot eind 2009 krijgen opnieuw 330 Vlaamse kmo's voor de derde en laatste keer de kans om deel te nemen aan dit programma. Samen met een adviseur, betaald door de OVAM, gaan de kmo's op zoek naar eco-efficiëntiemaatregelen binnen het bedrijf. De adviseur scant en volgt de kmo in kwestie een half jaar en een jaar na de doorlichting op. In het derde jaar ligt de klemtoon van het scanprogramma op de textiel-, bouw-, grafische, kunststof- en metaalsector. Een communicatiecampagne onder de slogan 'Er zit geld verstopt in uw bedrijf' helpt de adviseurs in hun zoektocht naar bedrijven die aan het programma willen deelnemen. Eind 2009 zal de OVAM haar doelstelling van 1.000 gescande Vlaamse kmo's halen. Op dit moment zijn alle 660 scans van het eerste en tweede jaar uitgevoerd. De OVAM wil in 2009 het programma 'verzilveren' door een online scanmodule op te zetten zodat bedrijven zelf eco-efficiëntiemaatregelen kunnen genereren.



Ecodesign Awards PRO'08

Op 13 januari 2009 reikte de minister van Leefmilieu voor de eerste keer de **OVAM Ecodesign Awards PRO'08** uit. Dit gebeurde onder grote belangstelling van pers en publiek. Met de Ecodesign Awards PRO'08 wil de OVAM professionele ontwerpers belonen die zich inspannen om milieuoverwegingen mee te laten spelen in hun ontwerp. De OVAM Ecodesign Awards PRO'08 vormen een onderdeel van de door Design Vlaanderen georganiseerde Henry van de Velde Awards & Labels.

De OVAM Ecodesign Awards PRO'08 omvat twee categorieën: product op de markt en niet op de markt. Per categorie is er één winnaar, maar de categorie 'product op de markt' krijgt wel een aantal labels toegekend.



Ecover Refill. Ontwerp: Pars Pro Toto; ontvangt de Ecodesign Award PRO Label'08 voor 'product op de markt'.



Wave, een signalisatieverlichting voor parkeergarages. Ontwerp: Fosfor. Fosfor wint de OVAM Ecodesign Awards PRO'08 voor 'product op de markt' en ontvangt 2.000 euro.



Ecodesign Awards PRO'08

Basic 3, Ontwerp: Bart Baccarne; ontvangt de Ecodesign Award PRO Label'08 voor 'product op de markt'.

Ecodesign Awards PRO'08

Canvas, een zitbank ontworpen door Cides; wint de OVAM Ecodesign Award PRO'08 voor 'product niet op de markt' en ontvangt eveneens 1.500 euro.



Ook een aantal studenten die een opleiding productontwikkeling en design volgen, zagen zich in 2008 door de OVAM beloond voor hun zoektocht naar een product met aandacht voor ecodesign.

De OVAM heeft in 2008 inspanningen geleverd om een **indicatorenset** te ontwikkelen voor afvalpreventie en voor het opvolgen van het beleid over **milieuverantwoorde consumptie**.

Hieruit blijkt dat afvalpreventie bij huishoudens stagneert. We zijn kampioenen in het sorteren, maar voorkomen is een ander verhaal. Gezinnen kopen weinig milieuverantwoorde producten. Wat ecolabel en schoonmaakproducten betreft, scoren we slecht. De situatie is beter voor milieuverantwoorde verven, vernissen, lampen en witgoed. Bekijken we ook het productaanbod, dan moeten we vaststellen dat het aanbod aan milieuverantwoorde schoonmaakmiddelen beperkt is, terwijl voor verven, vernissen, lampen en witgoed dit hoger ligt. Bedrijven leveren dan weer heel wat inspanningen op het vlak van eco-efficiëntie. Ze lijken er meer en meer van overtuigd dat milieuwinst ook financiële winst is.

Eind 2007 ging de **Producttest** online. Het gaat om een berekeningsmodel dat organisaties helpt bij het evalueren van milieuverantwoorde producten. De Producttest levert de gebruiker een relatieve milieuscore op per product. Hierdoor kan hij of zij duurzame kantoorartikelen en schoonmaakmiddelen met elkaar vergelijken. In 2008 heeft de OVAM de productgroep elektrische en elektronische apparaten aan het model toegevoegd. Ook is er een procedure ingevoerd voor permanente evaluatie en actualisering van de test.

De OVAM brengt producenten, distributie en consumenten samen rond milieuverantwoorde consumptie

Een middel om economische groei los te koppelen van milieudruk, zit volgens de OVAM in het stimuleren van milieuverantwoorde consumptie. Daartoe is voor het eerst een uniek samenwerkingsverband opgezet tussen producenten, distributie en consumenten. De drie actoren hebben positief gereageerd op de oproep van de OVAM om projectvoorstellen in te dienen die de verkoop van milieuverantwoorde producten stimuleren. Drie voorstellen werden ingediend die de verkoop promoten van:

- energiezuinige droogkasten;
- energiezuinige lampen;
- milieuverantwoorde detergents.



In 2008 werd het Vlaams Input-Output Model afgerond. Dit model brengt de totale milieu-impact van de Vlaamse productie en consumptie in beeld. Het laat toe om de meest milieubelastende domeinen te identificeren gedurende de volledige levenscyclus en het past volledig in een beleid dat gefocust is op duurzaam gebruik van grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen.

Als voorbeeld werd gewerkt rond de CO₂-emissies. Zee- en kustvaart zijn in hoofdzaak verantwoordelijk voor directe emissies. De directe milieudruk wordt uitgedrukt per euro output en geeft meteen de eco-efficiëntie weer. Ook de indirecte emissies, veroorzaakt door de toeleverende sectoren, kunnen worden berekend. De totale CO₂-uitstoot is immers de som van directe en indirecte emissies. Wat indirecte emissies betreft, blijkt dat vooral de vervaardiging van chemische basisproducten hierin het grootste aandeel heeft.

Ook consumptie weegt door in de uitstoot van CO₂. Al ontbreekt het de OVAM momenteel nog aan gegevens om dit nauwgezet in rekening te brengen. In de loop van 2009 zal de OVAM dit verder ontwikkelen.

Vlaams afvalstoffenbeleid planmatig aangepakt

Eind 2007 keurde de Vlaamse Regering een nieuwe **samenwerkingsovereenkomst** met de gemeenten en provincies goed voor de periode 2008-2013. De gemeenten kunnen intekenen op twee niveaus: het basis- en het onderscheidingsniveau. Ze kunnen ook projectmatig rond de verschillende thema's werken, bodem, afval en milieuverantwoord productgebruik. In 2008 hebben 268 van de 308 Vlaamse steden en gemeenten, net zoals alle provincies, ingetekend op de samenwerkingsovereenkomst.

De OVAM verleent **subsidies aan de lokale besturen** voor de realisatie van het huishoudelijk afvalstoffenbeleid. In 2008 ging het om 230 dossiers voor een totaal bedrag van 10.312.410 euro. Het leeuwendeel van de subsidie gaat naar investeringen in containerparken, diftarsystemen en veegwagens. Ook gaat er geld naar ondergrondse inzamel-systemen en aankopen in het kader van een lokaal preventiebeleid. De OVAM komt ook tussen in de aankoop van containers voor transport via binnenscheepvaart bij het intergemeentelijk samenwerkingsverband Ecowerf. Dit verloopt overigens in samenwerking met Waterwegen en Zeekanaal n.v.

Zwerfvuil stoort !

Al sinds 2006 werken de overheid en het bedrijfsleven nauw samen om het **zwerfvuilprobleem** aan te pakken. Daartoe is het project 'in de vuilbak' opgezet, steunend op drie pijlers:

- informeren en bewustmaken van de burgers;
- verbeteren van de infrastructuur voor het opruimen van zwerfvuil;
- handhaving via zichtbare aanwezigheid.

In 2008 werd de klemtoon van de zwerfvuilcampagne verlegd naar de weggebruiker. Via radio- en televisiespots, affiches en advertenties is hen duidelijk gemaakt dat zwerfvuil echt niet kan. Bovendien hebben op een ludieke manier drie levensgrote pakken van een blikje, een klokhuis en een sigarettenpeuk de Vlaming getoond hoe storend zwerfvuil wel kan zijn.

De website die aan de actie is gekoppeld (www.indevuilbak.be), is intussen uitgegroeid tot een kenniscentrum en vormt een aanknopingspunt voor gemeenten die zwerfvuil willen bannen. Ze kunnen via de site materiële en financiële ondersteuning vragen. 32 lokale besturen vroegen zo in 2008 voor 136.000 euro projectondersteuning aan. In datzelfde jaar waren er ook 83 aanvragen voor logistieke ondersteuning.



In 2008 is de selectieve inzameling van luiers en spuitbussen geëvalueerd. De diverse inzamel- en verwerkingswijzen van deze afvalstoffen worden volgens economische en ecologische criteria vergeleken met huisvuil. Het eindrapport zal in 2009 klaar zijn.

Samen met de VVSG heeft de OVAM aanbevelingen voor de gemeenten uitgewerkt voor de versnelde inzameling van asbestcement. Elk gezin kan jaarlijks tot 200 kg of 1m³ of 10 golfplaten asbestcement gratis naar een containerpark brengen.



De OVAM wil zich richten op de volledige keten in de bouw en daartoe dient het plan '**Milieuverantwoord materiaalgebruik en afvalbeheer in de bouw**'. Een plan dat overigens een vervolg krijgt in het ontwerp Federaal Plan Producten 2009-2013. Ook op Belgisch niveau wil men een afwegingskader om de milieu-impact van bouwproducten objectief te meten.

Vandaag herwint Vlaanderen 85% van het bouw- en sloopafval als grondstof. Toch kan de kwaliteit ervan nog vergroten. In die zin vormt het inschrijven in de Vlareawetgeving van het selectief slopen een eerste aanzet. Ook de onderhandelingen met de sector over een beheersysteem gerecycleerde granulaten en specifieke stromen (gipsplaten, dakbitumen, glas, minerale isolatie, kunststoffen, biobouwmaterialen, ...) passen in dat geheel. Dit plan gaat verder dan het klassieke afvalbeheer. Het is een belangrijke stap in de richting van duurzaam materialenbeheer aangezien het de impact van de materialen over de volledige levenscyclus bekijkt.

Het tweede voortgangsrapport van het **Uitvoeringsplan Houtafval** focust op de sterk stijgende mogelijkheden voor verbranding van houtafval, de toenemende druk op recycleerbaar houtafval en de kwaliteit van de verwerking in kleinschalige verbrandingsinstallaties. Wat dit laatste betreft, is er een code van goede praktijk opgesteld, met daarin bepalingen rond identificatie, inzameling, sortering en afzet van diverse houtsoorten. Een handige sorteergids helpt de actoren op het terrein.

De OVAM reikt een kwaliteitslabel uit aan die bedrijven die de code respecteren en wenst deze code te verankeren in de wetgeving.

Vlaanderen leert uit het buitenland over afzetmogelijkheden

In maart 2008 publiceerde de OVAM een studie onder de titel **'Afzetmarkt voor gerecycleerde materialen bevorderen'**. De studie analyseert de afzetmarkten voor compost en digestaat, bouwstof, glas, papier, karton, metalen, kunststoffen, rubber en hout in zowel Europa als Vlaanderen. Bovendien somt het een aantal aanbevelingen op. De voordelen van recyclage worden in een actieprogramma, dat het belang van een hoge zuiverheidsgraad beklemtoont, maximaal benut.

De focus ligt op gerecycleerde betongranulaten. Oostenrijk blijkt hierin toonaangevend te zijn. Het land stimuleert het gebruik van betongranulaten in wegenwerken en niet zozeer als fundering en onderfundering. De OVAM heeft onderzoek uitgevoerd naar de Oostenrijkse aanpak en heeft de aanbevelingen die hieruit voortvloeien opgenomen in het luik steenachtige fractie van het Uitvoeringsplan Milieuverantwoord Materiaalgebruik en Afvalbeheer in de bouw.

Een tweede studie bundelde de beschikbare informatie in binnen- en buitenland over het gebruik van gerecycleerde betongranulaten in beton. Het hoogwaardig gebruik van puingranulaten heeft vooral te maken met bouwtechnische eisen en minder met milieuhygiënische. De kwaliteit moet dus gewaarborgd worden. Als dat het geval is, kan de overheid een belangrijke rol vervullen door de granulaten op te nemen in de standaard- en typebestekken.



Binnen de stroom kunststoffen is gestart met een aanpak van 'post consumer gemengde harde kunststoffen'. Het is een bonte verzameling van kunststoffen, die grotendeels bestaat uit polyethyleen (PE), polypropyleen (PP) en polyvinylchloride (pvc) en waar nog heel wat potentieel is voor volwaardige recyclage. Mengvormen van PE en PP zijn beperkter in recyclagemogelijkheden. De markt zoekt vooral naar gerecycleerde, gescheiden PP en PE. Hoogwaardige recyclage vereist extra inspanningen als sorteren, schoonmaken, enz.

Om tot een globaal beeld te komen over volwaardige recyclage is het project opgesplitst in verschillende stappen. In een eerste stap wil de OVAM inzicht verwerven in de huidige scheidingstechnieken.

De VITO kreeg de opdracht een studie uit te voeren rond **'Risicobeheersing bij inzameling en verwerking van asbesthoudend afval'**. Daarbij maakt men een onderscheid tussen hechtgebonden en niet-hechtgebonden asbest. Hechtgebonden asbest kan na inzameling zonder verdere behandeling verpakt, gestort worden. Niet-hechtgebonden asbest vraagt immobilisatie in cement alvorens te storten. Vlaanderen beschikt hiervoor over één installatie. Verwerkingscijfers tonen aan dat dergelijk afval de afgelopen jaren in toenemende mate wordt gestort op categorie 1 stortplaatsen. Om het storten van asbesthoudend afval op termijn te vervangen, pleit de OVAM voor opvolging van de technologische ontwikkeling.



PCB-verwijdering: deadline 2010

Tegen eind 2010 moeten apparaten die meer dan 500 mg/kg pcb's bevatten, gereinigd of vervangen worden. Zo bepaalt de Europese richtlijn omtrent pcb's en pct's van 16 september 1996. Volgens dezelfde richtlijn moeten de lidstaten ook een inventaris aanleggen van apparaten waarvan het pcb-gehalte in de vloeistof meer dan 50 mg/kg bedraagt. In Vlaanderen is de richtlijn omgezet in een afbouwplan tegen 2005, met uitstelmogelijkheid tot 2010. De OVAM houdt de inventaris bij voor het Vlaamse Gewest en daarin zijn 20.520 apparaten opgenomen.

	Aantal
Afgevoerd voor vernietiging	19.337
Uitstel tot 2010	1022
Pcb-gehalte lager dan 500mg/kg(*)	105
In gebreke gesteld	56
	20.520

(*) Deze toestellen mogen in gebruik blijven tot het einde van hun levensduur

Biomassa afvalmarkt volop in beweging

In 2008 liep de discussie over de toepassingsmogelijkheden van dierlijke vetten categorie 3 en gebruikte frituurvetten en -oliën (GFVO) onverminderd voort. Er is nog altijd een spanningsveld tussen recyclage en het gebruik als grondstof voor hernieuwbare energie. De bevoegde minister heeft het bestaande verbrandingsverbod behouden en deed dat op basis van overleg en een door de VITO uitgevoerde studie. Toch komt er een uniforme regeling waardoor afwijkingen op het verbrandingsverbod mogelijk zijn. De contingenteringsregeling bepaalt dat vanaf 2009 30% van het categorie 3 vet – gebaseerd op cijfers van 2007 – verbrand mag worden voor energiewinning. Voor GFVO zijn er in 2009 geen beperkingen.

Biogebaseerde materialen winnen aan waarde, zowel vanuit milieutechnisch oogpunt als functioneel. Het is een taak van de OVAM om de diverse aspecten van deze materialen onder de loep te nemen. Een studie heeft de verschillende biomaterialen tegen het licht gehouden. Door geregeld overleg met de stakeholders zijn verschillende thema's verder uitgewerkt. De OVAM blijft er voorlopig van overtuigd dat composteerbare verpakkingen beter niet bij het gft-afval worden gevoegd.

Niet alle Vlamingen kunnen thuis composteren. Daarom willen verschillende gemeenten hen de kans geven om hun gft-afval binnen te brengen bij de wijkcompostering. Uit onderzoek bleek dat de compost-kwaliteit voldoet en de bezoekers tevreden zijn. Het succes van de **wijkcompostering** is wel afhankelijk van een streng toezicht op het aangeleverde afval, een goede basiskennis van composteren en de beschikbaarheid van structuurmateriaal.



Het **proefproject zeefoverloop** startte eind 2006. Zeefoverloop bekomt men na afzeving van groen-/gft-compost en het werd tot 2006 vaak gestort als het licht verontreinigd was met kunststof,... Doel van het proefproject was: nagaan of er energetische valorisatie mogelijk is van licht verontreinigde zeefoverloop als biomassa-afval met het oog op het verkrijgen van groene stroom/WKK-certificaten. De betrokken sectoren waren positief over de technische haalbaarheid van het proefproject. De energieproducenten legden echter strenge aanvaardingscriteria op en dat zorgde voor extra kosten bij de compostproducenten.

Het project geeft verbrandingsinstallaties de mogelijkheid om een afwijking op het verbrandingsverbod te bekomen voor het verbranden van zeefoverloop uit het composteringsproces.

Een aantal randvoorwaarden zijn uitgewerkt om ervoor te zorgen dat er voldoende structuurmateriaal beschikbaar is zodat een kwalitatieve verwerking van zacht groen-/gft/-afval mogelijk blijft. Het project zeefoverloop krijgt alleszins een vervolg. De klemtoon zal dan liggen op technische en economische optimalisatie van de verwerking van groenafval en op effectiviteit.

Er is in Europa een grote vraag naar alle houtige materialen voor brandstofdoeleinden, groene stroom, ... en dat voelt de composteringssector. Het risico is groot dat er geen houtige structuurmaterialen meer zullen zijn voor compostering en dat enkel de natte stromen zullen overblijven, met als gevolg geurhinder en kostprijsverhoging.

Om hiertegen weerwerk te bieden en om voldoende structuurmateriaal te reserveren zodat de verwerking van zacht groenafval mogelijk blijft, is eind 2008 een taskforce duurzaam beheer van groen- en gft-afval in het leven geroepen. De taskforce bestaat uit aanbieders en verwerkers en zal beleidsaanbevelingen uitwerken omtrent:

- omgevingsanalyse hout-/houtafval/snoeihoutmarkt en energetische valorisatie in Vlaanderen en de omliggende regio's;
- inventarisatie en bestemming snoeihout-zeefoverloop uit Vlaanderen, ook in functie van de inventarisatie biomassa 2009;
- proefprojecten rond groencompostering;
- economische marktanalyse van de verwerking van gft- en groenafval;
- juridische knelpunten en de mogelijke oplossingen.

De OVAM rekent op producent om afval te voorkomen

De **aanvaardingsplicht** legt de verantwoordelijkheid voor de inzameling en verwerking in de afvalfase bij diegene die het product op de markt brengt. Een producent kan aansluiten bij de collectieve systemen of hij kan een individueel afvalpreventie- en afvalbeheersplan afsluiten en aldus voldoen aan zijn aanvaardingsplicht.

In het Vlarea zijn heel wat wijzigingen aangebracht die moeten leiden tot een verdere harmonisatie van de aanvaardingsplichten. Deze wijzigingen hebben tot doel de Europese richtlijnen voor AEEA en batterijen te implementeren en de aanvaardingsplicht fotochemicaliën op te heffen.

Op het vlak van milieubeleidsovereenkomsten (MBO) was 2008 een druk jaar. De MBO's afgewerkte olie en oude en vervallen geneesmiddelen werden ondertekend. De Vlaamse Regering keurde de teksten goed van de MBO's afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), pers- en reclaimedrukwerk. Bovendien is constructief onderhandeld over de te vernieuwen MBO's afvalbanden, draagbare en industriële batterijen, loodstartbatterijen en afgedankte voertuigen. De OVAM heeft ook samen met de beheersorganismen en de VVSG/Interafval rond de tafel gezeten met als inzet de vergoeding voor de containerparken binnen het kader van de aanvaardingsplicht.



Ook in 2008 is onderzoek uitgevoerd naar de recyclagepercentages voor afgedankte voertuigen. De resultaten zijn ronduit schitterend: bijna 90% hergebruik en nuttige toepassing (doelstelling: min. 85%) en 87,63% hergebruik en recyclage (doelstelling min. 80%).

Op vraag van de OVAM is in 2008 Recupel financieel doorgelicht. Daaruit blijkt dat Recupel - sinds 2001 verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van het AEEA - tot nog toe een voorzichtig maar gezond financieel beheer heeft gevoerd. De OVAM adviseert Recupel om de reserves geleidelijk af te bouwen naar een aanvaardbaar niveau. Recupel is hier intussen mee begonnen via een daling van de milieubijdrage.

Nieuw samenwerkingsakkoord verpakkingsafval bezegeld

De minister-presidenten en de ministers van Leefmilieu van de drie gewesten hebben op 4 november 2008 een nieuw interregionaal samenwerkingsakkoord ondertekend rond de preventie en het beheer van verpakkingsafval. Dat akkoord is sinds begin 2009 van kracht.

FOST Plus kreeg van de Interregionale Verpakkingscommissie (IVC) een nieuwe erkenning voor de periode 2009-2013. De erkenning legt meteen de verantwoordelijkheden vast tussen enerzijds de verpakkingsindustrie en anderzijds de lokale besturen, de OVAM en de IVC. De erkenning bevat ook enkele nieuwe elementen zoals:

- aandacht voor milieucriteria (vb. transportafstand) bij de toewijzing van inzamel-, sorteer- en afzetmarkten;
- dienstverlening;
- kwalitatieve gunningcriteria (voordeeltarief voor composteerbare en hernieuwbare verpakkingsmaterialen).

Handhaving

De bevoegdheden van de OVAM op het vlak van handhaving zijn beperkt tot de aanvaardingsplichten, de afgifte van scheepsafval en de milieueffingen. In 2008 voerde de OVAM in totaal 625 opwaartse (producenten, invoerders, tussenhandelaars, eindverkopers) en neerwaartse (inzamelaars, verwerkers) controles uit. Dit resulteerde in 478 aanmaningen en 11 processen-verbaal. De OVAM vervult bovendien een belangrijke ondersteunende rol voor de andere inspectiediensten, afdeling Milieu-Inspectie, lokale en federale politie, douane,... De planning van de eigen acties en de ondersteunende functie werd uitgeschreven in het Handhavingsprogramma 2008. Om die ondersteuning volwaardig en doeltreffend te laten verlopen, is de databank handhaving afval uitgebreid. Ook het internetloket 'inspectietoepassing' werd grondig herzien en bevat nu meer zoekmogelijkheden. De OVAM heeft de politie bij controleacties telefonisch ondersteund en meegewerkt aan opleidingen op maat. Het handhavingsprotocol tussen de afdeling Milieu-Inspectie en de OVAM werd eveneens geëvalueerd en bijgestuurd.

In 2008 is ook specifiek aandacht geschonken aan de handhaving scheepsafvalstoffen. Schepen die geregeld de Vlaamse havens aanlopen en een regeling hebben getroffen voor de afgifte van het scheepsafval, kunnen van de OVAM vrijstelling van bepaalde voorwaarden krijgen. Uit gerichte controleacties bleek dat een tiental schepen niet meer voldeed aan de voorwaarden. Hun vrijstelling werd dan ook ingetrokken.

Vlaams afval- en materialenbeleid ingebed in een Europese context

De OVAM volgt de Europese en internationale beleidsontwikkelingen op de voet, neemt actief deel aan besprekingen in de Raad van de Europese Unie en de Commissie en zorgt voor afstemming met de andere gewesten en het federale niveau.

Drie jaar heeft de OVAM intensief meegewerkt aan de Europese kaderrichtlijn afvalstoffen en in december 2008 is deze van kracht geworden. De richtlijn bevestigt voor een groot deel het Vlaamse afvalstoffenbeleid. Er gaat meer aandacht naar preventie, hergebruik en recyclage en de richtlijn geeft dit voorrang op energiewinning en storten. Verder schuift ze de idee van levenscyclusdenken naar voor als onderbouwing van beleidsbeslissingen en legt ze een kader vast voor het opstellen van Europese 'einde afval criteria'.

De OVAM heeft midden 2008 de eerste stappen gezet om de richtlijn in Vlaamse wetgeving om te zetten tegen eind 2010. Afvalbeleid moet evolueren naar materialenkringlopen, waarbij de focus verruimt tot het beheersen van de milieu-impact over de hele levenscyclus van het product. De OVAM wil ook de bestaande Vlaamse regelgeving over secundaire grondstoffen evalueren in het licht van de Europese 'einde afval criteria'. Er moet bovendien overeenstemming zijn met het nieuwe Europese kader omtrent de vraag wat afval is en wat niet. En dat onderscheid moet maximaal bijdragen tot het milieuveilig sluiten van kringlopen.

In juni 2008 heeft de **European Maritime Safety Agency** de Vlaamse havens doorgelicht om na te gaan of voldaan is aan de verplichtingen zoals voorgeschreven in de richtlijn havenontvangstinstallaties voor scheepsafval en ladingresidu's. Zowel de administratieve als praktische aspecten werden onderzocht. Uit het rapport bleek achteraf dat aan de belangrijkste verplichtingen is voldaan en dat de doelstellingen prima zijn gerealiseerd.

De negende **Conferentie van de Partijen van de Baselconventie** stond in het teken van de samenhang met andere internationale verdragen en de discussie over de export van gevaarlijke afvalstoffen naar ontwikkelingslanden. Voor België was de OVAM afgevaardigd.



De OVAM heeft in 2008 verder gewerkt aan de implementatie van de **Dienstenrichtlijn**. Daartoe screende ze haar erkenningen op het noodzakelijkheids- en evenredigheidsprincipe. Aan de erkenningsprocedures werden slechts kleine wijzigingen voorgesteld om conform te zijn met de richtlijn.

De **IPPC-richtlijn** dateert van 1996 en heeft tot doel een integrale milieuvergunning in te voeren voor grote industriële inrichtingen. Intussen is de richtlijn geëvalueerd en eind 2007 in een nieuw voorstel gegoten met integratie van de richtlijn afvalverbranding, de richtlijn grote stookinstallaties, de VOS-richtlijn en de drie TiO_2 -richtlijnen. In grote lijnen is de IPPC-richtlijn geherstructureerd en geactualiseerd met een uitbreiding van het toepassingsgebied voor afvalverwerkingsinstallaties en enkele tekstaanpassingen. De OVAM volgt dit verder intensief op.

Plan C gelanceerd. Alle aandacht gaat naar vernieuwing.

Het is duidelijk dat we ingrijpend anders moeten produceren en consumeren. De OVAM zet in op baanbrekende vernieuwingen op lange termijn, naast de geleidelijke verruiming van het gangbare afvalbeleid naar integraal beheer van materiaalketens. Vernieuwingen die vandaag nog niet vertrouwd aanvoelen voor zowel overheid als andere partijen en die momenteel moeilijk realiseerbaar zijn, moeten we alvast in gang kunnen zetten. Om die ommezwaai te bereiken, moeten we anders samenwerken. Vandaar ... Plan C – Vlaams Transitienetwerk Duurzaam Materialenbeheer. Het is een vernieuwend en apart netwerk van mensen en organisaties die werk maken van duurzaam materialenbeheer. Een netwerk dat verder denkt en meer durft doen.

Sinds 2006 krijgen koplopers uit verschillende maatschappelijke geledingen de mogelijkheid om op afstand en met veel vrijheid een visie en concepten te ontwikkelen die kunnen leiden tot ingrijpende vernieuwingen in het brede werkveld van duurzaam materiaalbeheer. De afgelopen twee jaar is een globale toekomstvisie voor duurzaam materialenbeheer uitgewerkt, zijn de thema's vertaald in langetermijnstreefbeelden en zijn de mogelijke toekomstroutes uitgetekend. Die routes hebben de deelnemers aan de Plan C Netwerkdag geïnspireerd tot het formuleren van diverse ideeën die in de praktijk kunnen worden omgezet.

In 2008 ging Plan C ook publiek onder supervisie van zo'n 140 durvers-doeners uit Vlaanderen en daarbuiten. 'Plan C lanCeert' was een geslaagde ontmoetingsdag tussen kennisinstellingen, overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties, Plan C'ers van het eerste uur en Plan C'ers in wording. Drie kwartier netwerken leverde meer dan honderd nieuwe ideeën op. Een deel van de bestaande en nieuwe inzichten zijn opgenomen in enkele initiatieven die uitmonden in een 'transitie-experiment'. Daarmee belandt het proces in de derde – cruciale – fase, namelijk de praktijk.

Verschillende analyses - op het vlak van taken, organisatie, omgeving, krachtenveld, positionering, financiering - van het lerend netwerk Plan C maken intussen wel duidelijk dat verzelfstandiging aangewezen is. Door die verzelfstandiging kan Plan C het veranderingsproces op langere termijn voortzetten, haar missie invullen en haar doelstellingen tegen 2014 realiseren. Plan C mag én moet zelfs van de paden afwijken, de grenzen opzoeken, als dat leidt tot grensverleggend innoveren en minder vanzelfsprekende nieuwigheden oplevert. Het is de sterkte van de OVAM dat ze dit mogelijk maakt.



Vooruitzichten

- Onderzoek naar de omschakeling van compostering naar maximale vergisting met nacompostering, zowel op economisch als technisch vlak.
- Economische marktanalyse van de verwerking van (deelstromen van) gft- en groenafval met voorstel tot beleidsaanbevelingen.
- Actualisering biomassa-inventaris.
- Harmoniseren van de inzamelwijzen en tarieven voor de afvalverwerking van huisgezinnen bij de lokale besturen.
- Voortzetting zwerfvuilcampagne met de recreanten als doelgroep.
- Evaluatie van de inzameling van klein gevaarlijk afval (KGA).
- Bereiken van een akkoord met de sector over de uitbouw van een beheerssysteem voor puingranulaten.
- Verankering van het sloopbestek in het Vlarea.

- 
- Stimuleren van milieuverantwoorde consumptie bij de distributie via Nelli.
 - Verder introduceren van eco-efficiëntie bij bedrijven op basis van de duizend uitgevoerde scans.
 - Afronden van de procedures voor de MBO's afgedankte elektronische en elektrische apparatuur (AEEA), reclaimedrukwerk, dagbladen en tijdschriften. Opstarten van de onderhandelingen voor de MBO's afgedankte voertuigen, afvalbanden en batterijen.
 - Onderzoek Landfill Mining.
 - Onderzoek Chemical Leasing.
 - Inventarisatie van de scheidingstechnieken van 'post consumer' harde kunststoffen geeft de mogelijkheden aan voor het stimuleren van de scheiding en recuperatie van kunststoffen.
 - Implementatie van de Europese kaderrichtlijn afval waarbij een nieuw decreet en Vlarea worden ontwikkeld waarin materialenbeleid maximaal wordt geïntegreerd.
 - Actieve deelname aan de ontwikkeling van een Europees beleid over bio-afval.
 - Voorbereiden en uitvoeren van het Europees Voorzitterschap in 2010.
 - Organiseren van het OESO-congres over materialenbeleid.
 - Uitwerken van een regelgevend kader voor dierenbegraafplaatsen.
 - Verder operationaliseren van het Vlaams extended input-outputmodel.
- 

Bodembeheer





Nieuw regelgevend kader ingevuld en verfijnd

Op 1 juni 2008 traden zowel het Bodemdecreet als het nieuwe Vlarebo in werking. Daarmee was er een nieuw regelgevend kader voor bodemsanering en werden de bakens verzet op meerdere vlakken.

In het voorjaar van 2008 heeft de OVAM kosten noch moeite gespaard om alle betrokken partijen uitgebreid te informeren over de wijzigingen in de wetgeving. Interpretatie- en implementatievragen omtrent het nieuwe Bodemdecreet en Vlarebo werden behandeld in het Delphi-overleg. Dit overleg heeft eind 2008 de onopgeloste aspecten en knelpunten van het Bodemdecreet blootgelegd. Deze werden opgevangen in het Verzameldecreet, dat in voege trad op 14 februari 2009.

De OVAM beschikt – sinds de inwerkingtreding van het nieuwe decreet – over een **grondeninformatieregister** (GIR). In het GIR zitten de gronden waarvan de OVAM over een bodemonderzoek beschikt, maar ook de gronden waarbij sprake is van risico en die dus bij overdracht onderzocht moeten worden. De OVAM vult, in nauwe samenwerking met de lokale overheden, het GIR verder aan. Bovendien kunnen voortaan ook bodemsaneringsdeskundigen en andere bevoegde instanties informatie omtrent gronden met de OVAM delen en deze relevante informatie laten opnemen in het GIR. In totaal zijn nu 40.810 gronden opgenomen in het GIR. Van 12.451 gronden zijn geen onderzoeksgegevens bekend bij de OVAM, maar is wel bekend dat er een risico-inrichting aanwezig was. Die informatie staat sinds het inwerkingtreden van het nieuwe Bodemdecreet ook op het bodemattest vermeld. De OVAM vestigde in 2008 een absoluut record met het aantal uitgereikte bodemattesten.

Ook wat bodemsaneringwerken betreft, was 2008 een grote stap vooruit. Bodemsanering en herontwikkeling van terreinen gaan steeds vaker hand in hand en woonzoneprojecten krijgen een prominente plaats in het beleid. De OVAM verzette ook de bakens door volop te investeren in samenwerking, innovatie en duurzaamheid bij de uitvoering van ambtshalve saneringen. Hergebruik, recyclage en het sluiten van materialenkringlopen kunnen perfect toegepast worden bij saneringswerken. Hierin vervult de OVAM een toonaangevende rol. De bodemsaneringwerken op de Carcoke-site in Zeebrugge zijn een mooi voorbeeld van wat de OVAM vermag.

Recordjaar voor het afleveren van bodemattesten

Een bodemattest is sinds 1996 verplicht voor iedereen die een overeenkomst over de overdracht van gronden wil sluiten. De OVAM levert zo'n attest af binnen de week, maximaal een maand, na de aanvraag. Voor risicogronden is dat uiterlijk twee maanden. Is de grond opgenomen in het GIR, dan staat dit op het attest, zoniet spreken we over een blanco attest.

De OVAM ontvangt momenteel zo'n 950 aanvragen per dag. In 2008 vestigde de OVAM een record met 245.149 aanvragen. De afgelopen 12 jaar leverde de OVAM circa 2.325.000 bodemattesten af.

De meeste notarissen en immobiliënkantoren – momenteel 1.381 – maken gebruik van de mogelijkheid om bij de OVAM een lopende rekening te openen. Via de website kan iedereen volgen welke aanvragen in behandeling zijn.

Sinds 2002 is de procedure in het aanvragen van bodemattesten ook flink vereenvoudigd en daardoor kan de OVAM een blanco bodemattest ook sneller afleveren. Vroeger was dat één maand, nu amper enkele dagen. Aanvragers hoeven niet langer een origineel uittreksel van de kadastrale legger over te maken aan de OVAM. Bodemattesten aanvragen kan ook al geruime tijd online. Het betalingsbewijs blijft wel gelden. Vandaar dat voorlopig enkel houders van een lopende rekening bij de OVAM van dit systeem gebruik kunnen maken. Voor de notarissen is de online-aanvraagprocedure geïntegreerd in het eigen intranetsysteem, het zogenaamde e-notariaat.

Aanpak van risicogronden

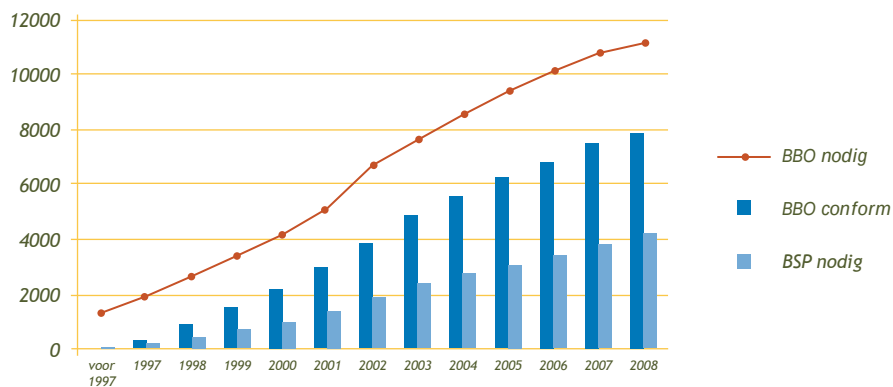
Het overdragen van een risicogrond of het stopzetten van een risico-activiteit vereist een oriënterend **bodemonderzoek** (OBO). Dergelijk onderzoek moet trouwens ook periodiek bij bepaalde risico-activiteiten. Blijkt uit het OBO dat er kans is op bodem- of grondwatervervuiling, dan kan de OVAM aanmanen tot het uitvoeren van een beschrijvend bodemonderzoek (BBO). De OVAM gaat ambtshalve optreden als de saneringsplichtige zijn verplichtingen niet of onvoldoende nakomt of zich kan vrijstellen.

Een saneringsplichtige zal een bodemsaneringsproject laten opstellen als uit het onderzoek blijkt dat hij moet saneren. Binnen een termijn van 90 dagen zal de OVAM een conformiteitsattest afleveren. Dit attest geeft de saneringsplichtige de nodige vergunningen om de werken op te starten. Achteraf reikt de OVAM een eindverklaring uit. Soms legt de OVAM ook controlemaatregelen op.

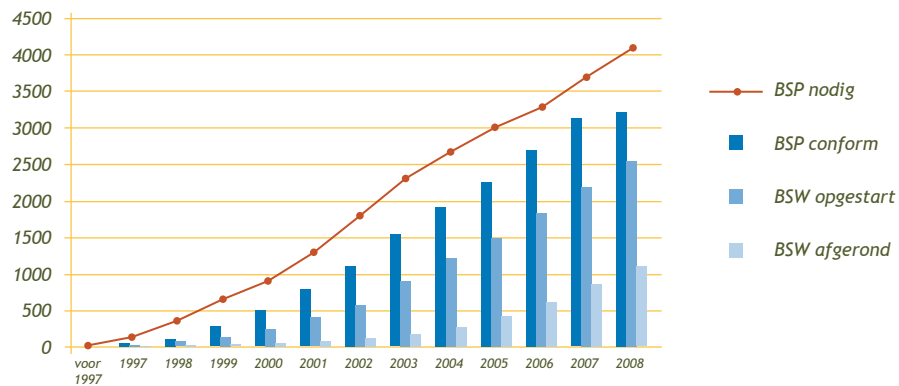
Tussen 1997 en 2008 ontving de OVAM bodemsaneringsprojecten voor 3.482 gronden en werden 1.108 eindverklaringen afgeleverd. In 2008 alleen al werden 397 conformiteitsattesten afgeleverd. De geraamde kostprijs voor de uit te voeren werken bedroeg 100 miljoen euro. Op 342 locaties werden de saneringswerken opgestart en 233 projecten kregen een eindverklaring. De cijfers tonen aan dat het aantal dossiers waarvoor de procedure nog loopt, stijgt. Het totaal geraamde bedrag voor de uit te voeren werken voor de periode 1997-2008 schommelt rond de 1,15 miljard euro.



Overzicht bodemonderzoek in Vlaanderen



Figuur 1: Overzicht BBO-BSP cumulatief



Figuur 2: Overzicht BSP-BSW cumulatief



De OVAM heeft in 2008 137 **eenzijdige verbintenissen** tot bodemsanering aangegaan, dat is 29% minder dan in 2007. De saneringsplichtige moet in zo'n geval wel **financiële zekerheden** stellen. In 2008 spreken we over een totaalbedrag van 44 miljoen euro. Het Bodemsaneringsfonds voor tankstations (BOFAS) zal in 20 van 137 dossiers de saneringswerken uitvoeren. Op dit moment heeft de OVAM 958 eenzijdige verbintenissen tot bodemsanering in beheer waarbij voor ruim 528 miljoen euro aan financiële zekerheden werden gesteld. Omdat de looptijd van sommige financiële zekerheden verval, wil de OVAM de klemtoon verleggen naar de opvolging van de lopende projecten. Er werden 136 verbintenissen beëindigd, in heel wat dossiers werden de bedragen van de zekerheden verminderd en ook de looptijd van 140 dossiers werd verlengd.

De OVAM is begonnen met een strategisch project dat concepten wil uitwerken om **bodemverontreiniging te beheren**. Een grond verliest immers zijn multifunctionaliteit door verontreiniging. Het project omvat onder meer de opmaak van een inventaris van bestaande knelpunten. Knelpunten niet alleen bekeken vanuit de hoek van klassieke risico's (mens en natuur), maar ook vanuit economisch-bedrijfsmatige hoek en maatschappelijke impact. Eens dit achter de rug heeft de OVAM de knelpunten geanalyseerd en mogelijke oplossingen naar voren geschoven. Externe actoren kregen deze voorgeschoteld om te toetsen op haalbaarheid, wenselijkheid en impact. In 2009 zullen deze ideeën – tien in totaal – verder uitgewerkt worden.

Saneren en herontwikkelen gaan hand in hand

De OVAM zet zijn inspanningen voort met betrekking tot de ontwikkeling van **brownfieldterreinen**. Milieusamenwerkingsovereenkomsten ondersteunen steden en gemeenten bij bepaalde lokale projecten. Ook grotere projecten, zoals Willebroek Noord en Petroleum Zuid, worden door de OVAM mee begeleid.

De ambtshalve uitvoering laat de OVAM een leidende rol vervullen in welbepaalde brownfielddossiers. In 2008 was dat het geval voor de sites Peeters-Beulens (Vilvoorde) en Carcoke (Zeebrugge). In andere dossiers werden dan weer voorbereidende stappen gezet.

Soms moet de OVAM extra inspanningen leveren om saneringsdossiers vlot te trekken. Het gaat dan vaak over **complexe verontreinigingen** waarbij niet meteen duidelijk is waar de oorsprong van de verontreiniging ligt en wie dus de sanering moet betalen. Inventarisatiestudies leveren vaak het antwoord. In 2008 zijn dergelijke studies uitgevoerd aan de Wiedauwkaai en aan de Oude Dokken in Gent en bij complexe verontreinigingen in Mortsel, Berchem en Hamme. De OVAM bemiddelt ook in de gevallen waar er een dispuut bestaat tussen de actoren.

Grote, oude stortplaatsen met meerdere eigenaars, beschouwt de OVAM ook als complexe verontreinigingen. Waterwegen en Zeekanaal n.v. en de OVAM ondertekenden in 2008 een samenwerkingsakkoord voor de uitvoering van een grootschalig bodemonderzoek op vijftien oude baggerstorten in Nevele, Zomergem en Aalter. Hetzelfde gebeurde met Gent voor de aanpak van de stortplaats 'Oude Kale' in Drongen.

De OVAM biedt honderden gezinnen oplossing met aanpak van woonzones

In 2008 werden 380 gezinnen uit de gemeenten Bornem, Sint-Truiden, Brecht, Niel en Meise vrijgesteld van de plicht om bij verkoop van hun grond een bodemonderzoek uit te voeren. Dat kon omdat de OVAM of de gemeenten zelf bodemonderzoeken hebben opgestart in de betrokken woonwijken. Ook met de stad Lier heeft de OVAM een samenwerkingsovereenkomst afgesloten over de aanpak van 29 bewoonde en niet-bewoonde oude stortplaatsen. Volgens de overeenkomst komen er bodemonderzoeken voor een 300-tal percelen.

De woonzoneprojecten in Gent Rabot en Zwijndrecht werden afgerond. Zwijndrecht bleek in orde. In Gent kregen de bewoners van één bepaalde locatie de raad om geen eigen groenten te kweken. Een sanering – uitgevoerd en betaald door de OVAM – is aan de orde.

Gesprekken met verschillende Vlaamse centrumsteden hebben duidelijk gemaakt dat er een nood is aan een uitgebreide inventaris van potentieel verontreinigde gronden in de stadskernen. De OVAM heeft die taak op zich genomen en zal in 2009 hiermee beginnen.



Bodemsanering optimaliseren via overeenkomsten op maat

De OVAM biedt bedrijven en andere saneringsplichtigen de mogelijkheid om een **bedrijfsspecifieke overeenkomst** af te sluiten. Dit geeft hen het voordeel de saneringswerken en dus ook de kosten te spreiden. De OVAM en De Lijn ondertekenden in 2008 een bedrijfsspecifieke overeenkomst en bekrachtigden op die manier hun jarenlange samenwerking. Overleg met verschillende partijen in de banksector, de Broeders van Liefde en Colruyt werd opgestart om ook zo'n overeenkomst af te sluiten. Eén bank en de Broeders van Liefde tonen bijzondere interesse en zijn gestart met de inventarisatie van de gronden die hiervoor in aanmerking komen. Ook met het ministerie van defensie is gesproken over zo'n overeenkomst, weliswaar opgenomen in een ruimere milieu-overeenkomst. Er wordt aan een ontwerptekst geschreven. En met Eandis praat de OVAM over de sanering van de gasfabrieksterreinen.

De Vlaamse Regering heeft **Vlabotex vzw** erkend als bodemsaneringsorganisatie voor de droogkuissector. Dat gebeurde al in 2007. Door de erkenning kan Vlabotex de verplichting die zijn leden hebben tot het opstellen van een individueel bodempreventie- en bodembeheersplan (BPBP) overnemen. Vlabotex stelt voor alle leden een sectoraal BPBP op.



De erkenning geeft Vlabotex ook de opdracht om aandacht te besteden aan preventie van bodemverontreiniging, beheersing van de bestaande verontreiniging en aanmoediging van onderzoek naar innovatieve saneringsmethodes. Is er verontreiniging, dan kan de saneringsplichtige een overeenkomst sluiten met Vlabotex omtrent de uitvoering van een beschrijvend bodemonderzoek en de eventuele sanering. Deze aanpak stoelt op de solidariteit binnen de sector en biedt de mogelijkheid tot spreiding van de kosten over een langere periode. Is de verontreiniging ontstaan voor 29 oktober 1995, dan zal Vlabotex de sanering uitvoeren en betaalt de droogkuisuitbater gedurende dertig jaar jaarlijks een forfaitair bedrag. Bij verontreinigingen na deze datum vallen de saneringslasten volledig ten laste van de aanvrager.

Het indienen van een aanvraag en sluiten van een overeenkomst met Vlabotex ontslaat de betrokken droogkuisuitbater van de saneringsplicht op voorwaarde dat hij of zij alle verplichtingen ten aanzien van Vlabotex nakomt. Gebeurt dat niet dan keert de saneringsplicht terug naar de aanvrager. Intussen kan de aanvrager – onder bepaalde voorwaarden – vrij beschikken over het terrein. Eind december 2008 had Vlabotex meer dan 200 dossiers in behandeling en waren reeds 73 concrete aanvragen ingediend tot sanering. Verwacht wordt dat er in totaal 300 dossiers zullen worden ingediend. De Vlaamse overheid ondersteunt Vlabotex financieel met een jaarlijkse subsidie gedurende dertig jaar waarvan het bedrag gelijk ligt met de forfaitaire bijdragen van de aanvragers in het betrokken jaar.

Met de oprichting van **BOFAS** vzw in 2004 werd het startschot gegeven voor de alternatieve financiering van de sanering van benzinestations. De twee daaropvolgende jaren verklaarde BOFAS 1.741 saneringsaanvragen ontvankelijk. In 2007 werd het samenwerkingsakkoord tussen de drie gewesten en de federale staat gewijzigd. Hierdoor kregen alle tankstations, ook de exploitaties die voor 1993 waren stopgezet, de mogelijkheid om tussenkomst te vragen van BOFAS en dit tot 20 maart 2008. Die wijziging leverde voor Vlaanderen 800 nieuwe aanvragen op. BOFAS heeft in 2008 zo'n 84 bodemsaneringswerken opgestart.

In 129 dossiers werden de saneringswerken voortgezet, 19 dossiers kregen een eindverklaring van de OVAM en 91 bodemsaneringsprojecten ontvingen een conformiteitsattest.

Voor tankstations die ermee ophouden, wordt de bodemsanering door BOFAS uitgevoerd. Wil de uitbater zijn bedrijfsactiviteit voortzetten, dan verleent BOFAS advies en betaalt het de bodemsaneringswerken (gedeeltelijk) terug met een maximum van 62.000 euro. Er is ook een overgangsregel voor bodemsaneringswerken opgestart tussen 1 januari 2000 en 26 september 2004. Hier voert de aanvrager zelf de bodemsanering uit en recupereert hij later het geheel of een deel van de kosten.

De belangrijkste wijzigingen in het samenwerkingsakkoord tussen de drie gewesten en de federale staat:

- verduidelijking en versoepeling van de aanvraagcriteria;
- weigering van een milieuvergunning indien blijkt dat voor het betrokken terrein eerder een aanvraag tot tussenkomst van BOFAS werd ingediend in het kader van sluiting. Dit in de plaats van het verkrijgen van een hypotheek;
- versoepeling van de aanvragen voor tussenkomst bij saneringen. Ook voor saneringswerken aangevat voor 2000 is financiële tussenkomst mogelijk.

Het nieuwe Bodemdecreet plaatst de OVAM ook dichterbij de burger wat de afhandeling van schadegevallen betreft. Schadegevallen vereisen immers sneller optreden en het Bodemdecreet geeft de gemeenten hierin een belangrijke rol. De OVAM ontwikkelde voor de lokale besturen ondersteunende software om de risico's bij schadegevallen te beoordelen.





Grondverzet en waterbodems: alles binnen de perken

Om de ontvanger van uitgegraven bodem te beschermen en om verspreiding van bodemverontreiniging tegen te gaan, is de **grondverzetregeling** uitgewerkt. Eind 2007 keurde de Vlaamse Regering een hervormde grondverzetregeling goed. Het plaatst de regeling samen met bodemsanering in het bredere kader van bodembeheer en koppelt dit los van de regeling rond afvalstoffen als secundaire grondstoffen. De OVAM heeft ook een aantal codes van goede praktijk en standaardprocedures in de verschillende regelgevingen, waaronder grondverzet, bouwkundig bodemgebruik en vormvaste toepassingen van uitgegraven bodem, laten opnemen. Op 1 juni 2008 trad het nieuwe Bodemdecreet in werking en daarmee is ook de herziene grondverzetregeling van kracht. De OVAM volgt dit alles op en evalueert.



Tegen eind 2015 wil Europa een goede chemische en ecologische toestand bereiken van het oppervlakte- en grondwater. Dat staat zo in de Europese Kaderrichtlijn Water. De sanering van de **waterbodem** is in dit verband fundamenteel. Vlaanderen heeft zich hiertoe geëngageerd met het decreet betreffende de bodemsanering en -bescherming van 27 oktober 2006. Het heeft in het decreet een specifieke regeling opgenomen rond onderzoek en sanering van de waterbodem.

In de loop van 2008 werkte de OVAM samen met de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) een methodiek uit waarbij waterbodems ingedeeld kunnen worden op basis van onderzoeksprioriteit. De methode laat toe om op accurate en wetenschappelijke wijze waterbodems aan te duiden waar verder onderzoek nodig en zinvol is. Ze houdt ook rekening met de kans op ecologisch herstel na sanering. Er is ook een standaardprocedure voor de onderzoeken opgesteld, maar die vraagt wel nog wat praktijkgerichte verfijning. Een eerste proefwaterbodemonderzoek werd hiertoe opgestart in 2008 op het Leike in Eeklo.



De OVAM wikt en weegt de erkende bodemsaneringdeskundigen

Volgens het Bodemdecreet moet een erkend bodemsaneringsdeskundige alle bodemonderzoeken en bodemsaneringsprojecten alsook de opvolging ervan uitvoeren of toezien op de uitvoering. Onder het nieuwe decreet geldt de erkenning voor onbepaalde duur, tenzij deze wordt opgeheven of geschorst.

Aantal door de OVAM erkende bodemsaneringsdeskundigen in 2008

	Bodemsanerings- deskundige	Nieuwe erkenning	Vernieuwde erkenning	Opheffing	Schorsing
Type 1	18				
Type 2	59				
Totaal	77	5	18	6	1

Type 1 = OBO en technisch verslag in het kader van uitgegraven bodem

Type 2 = idem type 1 + alle overige taken uit het bodemdecreet

De OVAM organiseerde in 2008 een schriftelijke evaluatie grondwatermodellerings-oefening. In die evaluaties toetst de OVAM de kennis van de deskundige op het vlak van hydrogeologie en grondwatermodellering. 64 personen kregen een positieve evaluatie. De erkende bodemsaneringsdeskundige moet volgens Vlarebo een **kwaliteitshandboek** opstellen op basis van de OVAM-richtlijnen. Hiermee beschikt de OVAM over een betrouwbaar evaluatiemiddel

De OVAM kan de **onderzoeksverrichtingen** van de erkende bodemsaneringsdeskundige controleren. In de tweede helft van 2008 is in dat verband een eerste opvolgingscampagne uitgewerkt. De OVAM wil zich immers een beeld vormen van de kwaliteit van de onderzoeksverrichtingen. In hoofdzaak werd in deze opvolgingscampagne aandacht geschonken aan onderzoeksverrichtingen rond oriënterend bodemonderzoek, beschrijvend bodemonderzoek, grondverzet en schadegevallen. Daartoe is de uitvoering van boringen en het plaatsen van peilputten opgevolgd. Maar ook is gekeken naar het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen, de staat en het gebruik van het boormateriaal. De OVAM komt tot de conclusie dat de geëvalueerde boorploegen goed tot zeer goed uitgerust zijn. Ook de selectie van het boormateriaal is in de meeste gevallen goed. Vaak volgt de projectleider het terreinwerk geheel of gedeeltelijk op en verzamelen de boorploegen de gegevens digitaal. Als minpunten vermeldt de OVAM het niet voldoende reinigen van het boormateriaal, het niet correct gebruiken van persoonlijke beschermingsmiddelen, de onvolledige codering van de recipiënten en het plaatsen van de peilputten. Elke opgevolgde deskundige heeft een verslag ontvangen. De OVAM geeft waar nodig bijsturing en ondersteuning.



Enkele grootschalige projecten in de kijker

In het kader van het **actieplan Cadmium Vlaanderen** heeft de OVAM reeds een belangrijke bijdrage geleverd. Zo heeft de OVAM rond de voormalige zinksmelterij 'Maatheide' (Lommel) op 106 privé-terreinen de zinkassen verwijderd. Tegelijk is gestart met de inventarisatie van de zinkassen op privé-domeinen in Balen, Overpelt, Lommel, Neerpelt en Mol. De OVAM zoekt ook nog naar een oplossing voor de aanwezigheid van zinkassen op openbare domeinen. Voor de vestigingen in Hoboken en Olen volgt de OVAM de saneringen op van onder meer de wijken Moretusburg en Hertogvelden en dit in opdracht van Umicore. Umicore heeft trouwens versneld de zinkassen verwijderd in de woonwijken rond de fabrieksterreinen van Overpelt en Balen. Bovendien werd nog eens 2.445 ton zinkassen verwijderd van vijf schoolterreinen in Balen, Lommel, Overpelt en Hamont-Achel.

Het actieplan Cadmium Vlaanderen geeft ook aandacht aan biomonitoring en milieumetingen in de Noorderkempen. De OVAM heeft de resultaten hiervan midden 2008 bekendgemaakt. Bewoners krijgen van de OVAM advies omtrent de teelt van groenten en landbouwgewassen. Het Interreg project **BeNeKempen** is in 2008 succesvol afgerond. In dit project hebben Nederland en Vlaanderen een methodiek ontwikkeld om het probleem van grootschalige bodemverontreiniging van zware metalen aan beide kanten van de grens adequaat en geharmoniseerd aan te pakken. Het gaat over 700 km² diffuus verontreinigde gronden en 1300 km wegen vervuild met zinkassen. Vlaanderen en Nederland zijn het niet alleen eens geraakt over de beoordeling van de gezondheidsrisico's, maar er is ook overeenstemming over de aanpak van de zinkassen. Ze moeten weg, maar in combinatie met cement in de fundering van asfalt- of betonwegen kunnen ze hergebruikt worden zonder risico op verspreiding. Het project geeft ook teeltadviezen voor de professionele tuinbouwer.



Maatheide (Lommel)

Ambtshalve bodemsanering in een duurzaam kleedje

Sinds 1995 heeft Vlaanderen de hefboomen in handen om de bodemsanering aan te pakken en om exploitanten of eigenaars van gronden op hun verantwoordelijkheid tot sanering te wijzen. Soms gebeurt het dat de OVAM ambtshalve moet optreden omdat de saneringsplichtige vrijgesteld wordt of in gebreke wordt gesteld. In 2008 waren er zo'n tachtig dossiers ambtshalve sanering. De grootschalige projecten – asbestcementdraailingen en zinkassen, in totaal 600 gezinnen – zijn hier niet inbegrepen.

De ervaringen uit het verleden hebben de OVAM nieuwe inzichten opgeleverd en hebben geleid tot een alternatieve aanpak van de ambtshalve saneringen. Die aanpak is gericht op het realiseren van meerwaarden bovenop de verbetering van de bodemkwaliteit. De OVAM spreekt in dit verband over **geïntegreerd en duurzaam saneren**. De integratie slaat vaak op het koppelen van de bodemsanering aan de herontwikkeling van het terrein in kwestie. In voorkomend geval gaat het soms over oude industriële sites met bedrijfsgebouwen die niet langer beantwoorden aan de actuele behoeftes (ruimtelijk, functioneel). Cruciaal in dit verband is dat de OVAM al in een vroeg stadium – vaak bij de opstart van het beschrijvend bodemonderzoek – moet nagaan in welke mate de saneringsacties passen binnen de herwaardering. Het is dan ook zaak de acties op elkaar af te stemmen om tot een optimaal resultaat te komen.



AZ Damiaan (Oostende)



Bankloop (Olen)

Enkele voorbeelden:

- In Oostende is de vzw AZ Damiaan volop bezig met uitbreiding- en verbouwingswerken aan het ziekenhuis. Gelijktijdig met deze werken voert de OVAM een ambtshalve bodemsanering uit omdat de terreinen van het AZ Damiaan ernstig vervuild zijn met PAK's, minerale olie, vluchtige aromaten en/of fenol. De werkzaamheden van zowel de bouwheer als de OVAM zijn op elkaar afgestemd zodat alles efficiënt kan verlopen.
- In Mol heeft Site Ontwikkeling Vlaanderen (SOV) zijn oog laten vallen op het teloorgegangene bedrijf Balmatt. Balmatt produceerde van 1923 tot 1998 asbesthoudende bouwmaterialen. SOV wil de site herontwikkelen en is in 2007 met de sloopwerken begonnen. De OVAM staat in voor de bodemsanering en pleegt geregeld overleg met SOV om de saneringswerken en herontwikkeling op elkaar af te stemmen.
- De stad Hasselt wil de terreinen van de voormalige gasfabriek herontwikkelen als ondergrondse parkeergarage met daarboven een winkelcomplex. Omdat de terreinen vervuild zijn, voert de OVAM een ambtshalve sanering uit. In overleg met de stad Hasselt – eigenaar van de terreinen – is gekozen voor het afgraven van de vervuilde grond zodat meteen ook de oude funderingen verwijderd zijn.

De bodemsaneringswerken van de Bankloop (Olen) werden in 2008 afgerond en de terreinen heringericht. Het oever- en bodemslib was niet alleen verontreinigd met zware metalen, maar ook met radioactieve stoffen. Daarom verliep de sanering in samenwerking met het FANC.

De sanering van meer dan 400 particuliere percelen, opgehoopt met asbestcementdraailingen, is afgerond. Tot grote tevredenheid van de betrokkenen, zo blijkt uit een enquête. De OVAM werkte voor de sanering samen met Eternit. In een éénmalig vervolgproject werd een grootschalige informatiecampagne gevoerd in 27 gemeenten en dit via brochures en informatievergaderingen. De inwoners konden zich aanmelden bij de gemeentelijke milieudienst of bij de OVAM. In die gevallen waar afvalstoffen werden achtergelaten, wil de OVAM de gemeenten maximaal ondersteunen en responsabiliseren. Indien de gemeente zelf optreedt, is een subsidie mogelijk voor 50% tot 100%. De mogelijkheden hiertoe zijn binnen de samenwerkingsovereenkomst verruimd. De OVAM verleent hieromtrent regelmatig advies aan de gemeentebesturen.

In opdracht van de OVAM werden er afvalverwijderingen uitgevoerd in Mol, Leuven, Sint-Truiden en Tielt. Het ging in al deze gevallen om gevaarlijke afvalstoffen.

Sanering Carcoke, materialenbeleid en innovatie in de praktijk

In 2008 is de sanering van de Carcoke-site (Zeebrugge) onder het maaiveld opgestart, voor een bedrag van 20 miljoen euro. Voor het eerst heeft de OVAM gebruik gemaakt van innovatieve seismische en geo-elektrische onderzoekstechnieken en ook van vernieuwende saneringstechnieken zoals thermische desorptie. Zowat 200.000 ton vervuilde grond werd gesaneerd. De OVAM heeft de werven zo georganiseerd dat transport tot een minimum beperkt bleef en heeft resoluut voor een gesloten materialenbeleid gekozen. Volgens dit laatste principe kon 100.000 ton na reiniging hergebruikt worden als steenpuin op de site of als vuurvaste steen buiten de site.

Carcoke (Zeebrugge)



Enkele belangrijke ambtshalve saneringen

Project	Gemeente	Activiteit	Verontreiging	Kostprijs
AZ Damiaan	Oostende	Impregnatie treinbils-grondwater	Creosoot	€ 3 miljoen
Hollekensweg	Assenede	Voormalige stortplaats	Afval-teer	€ 3 miljoen
Asbestcement-draailingen	Kapelle-op-den-Bos	Ophogingswerk	Asbest	€ 4,2 miljoen
Servi-lab	Tielt	Opslagplaats afval	Labo-afval	€ 0.5 miljoen
Bankloop	Olen	Radiumproductie	Zware metalen, cyanides, radio-actief	€ 5,1 miljoen
Carcoke	Brugge	Cokesfabriek	Cyanides, PAK's, teer	€ 20 miljoen



• ambtshalve saneringen gestart in 2008

Over de grenzen heen

De Europese Commissie heeft sinds 22 september 2006 een bodemstrategie en een ontwerp van **Kader-richtlijn** Bodem klaar. De richtlijn wil een duurzaam gebruik van de bodem verzekeren en verdere aantasting vermijden. Verontreinigde bodems moeten gesaneerd worden tot een niveau van functionaliteit dat minimaal overeenkomt met het huidige of geplande gebruik, rekening houdend met de kosten. De OVAM heeft op elk moment de Permanente Vertegenwoordiging inhoudelijk geholpen bij het invullen van het luik bodemverontreiniging. Eind 2007 verwierpen vijf landen (Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Frankrijk en Nederland) de Kaderrichtlijn. In 2008 werd geen poging ondernomen om een politiek akkoord te bereiken in de Raad.



Het door Europa gefinancierde project **Snowman** wil de kloof tussen kennisvraag en -aanbod op vlak van bodem- en grondwaterverontreiniging in Europa dichten. De OVAM heeft in 2008 een belangrijke bijdrage geleverd aan dit project door de organisatie van een toelichting op Consoil. Het project omvat ook een onderzoeksprogramma dat Europese onderzoeksprojecten financiert. De uitgevoerde projecten van de eerste onderzoeksoproep tonen alvast aan dat internationale samenwerking meerwaarde kan opleveren. Vandaar is begin 2009 een tweede onderzoeksoproep gelanceerd. De procedures werden verbeterd en het onderzoeksbudget verdubbeld onder meer door het engagement van nieuwe partners uit Zweden en Roemenië. Met de oproep wordt het Europese netwerk bestendigd. De OVAM leverde ook een actieve bijdrage aan de opmaak van een gezamenlijke onderzoeksagenda.

Vooruitzichten

- Nagaan in hoeverre de OVAM overeenkomsten kan afsluiten met overheden die eigenaar zijn van risico-gronden en dit binnen het kader van bedrijfsspecifieke overeenkomsten.
- Uitwerken van nieuwe concepten voor de financiering van bodemsaneringen (onder meer bij brownfield-ontwikkeling).
- Ambtshalve saneren op terreinen in het kader van het START-programma en de grootschalige, verouderde bedrijvenzone Vilvoorde Machelen. Uitvoeren van dossiers waarin bodemsanering en herontwikkeling gekoppeld zijn. Dit is onder meer het geval voor Balmatt-Mol, Carcoke-Zeebrugge, Willebroek-Noord en Schotte-Aalst.
- Doorvoeren van een schaalvergroting in het woonzonebeleid met meer nadruk op centrum-steden. Aanknopen van gesprekken met minstens 4 gemeenten en steden, bij minstens 2 sites zijn onderzoeken uitgevoerd op woonzones.

- ➔ Opstarten van een tweede proefproject inzake bemonsteringsstrategie en risicobeoordeling als onderdeel van de standaardprocedure waterbodemonderzoek. Afronding van het eerste proefproject.
- ➔ Aanpak van grootschalige specifieke verontreinigingen. Uitvoering van de tweede fase van de verwijdering van asbestdraailingen, met onder meer een oplossing voor de betrokken gemeenten. Voortzetting van het programma voor de verwijdering van zinkassen in de Noorderkempen. Opstellen van een programma voor de aanpak van de kwikverontreinigingen in Lokeren.
- ➔ Invoeren van innovatief aanbesteden bij ambtshalve saneringen. Gunning van proefprojecten.
- ➔ Toetsen van het protocol met de curatoren aan de hand van de ontvangen aanvragen. De OVAM kan volgens het protocol in bepaalde gevallen tot terreinverwerving overgaan of ambtshalve het oriënterend bodemonderzoek uitvoeren.
- ➔ Verder opvolgen van het sectorfonds voor de droogkuis. Bijdragen aan de sectorfondsen vanuit ambtshalve optreden voor preciaire situaties.
- ➔ Actief bijdragen aan de vlotte realisatie van het herontwikkelingsproject Petroleum-Zuid, Antwerpen.
- ➔ De mogelijkheden onderzoeken van duurzaam materialenbeheer binnen de ambtshalve bodemsaneringen.

Colofon

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jan Verheyen

Redactieraad: Veerle De Ridder, Anne D'Haese, Els Gommeren, Kristel Lammens, Peter Nagels, Els Van Camp, Anne Vandeputte,

Concept, copywriting en vormgeving: VRconsulting

Fotografie: Jan Caudron, Michaël De Lausnay, Bart De Wachter, Katrien Janssen, Vincent Kindt, Evert Thiry, Robert Van Binnebeek, Johan Van den Bergh, Anne Vandeputte, Bofas, Mava n.v., Umicore n.v., Vlaco vzw.

Drukwerkbegeleiding: Karin Tielemans

Papier: cover: FSC papier; binnenwerk: cyclus offset, 100% gerecycleerd.

Wettelijk depotnummer: D/2009/5024/31

Voor meer
informatie :

www.ovam.be
info@ovam.be

T: 015 284 284
F: 015 203 275

Openbare Vlaamse
Afvalstoffenmaatschappij
Stationsstraat 110
B-2800 Mechelen

**SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER**

